

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

2023

Saana Laaksonen

**KURAATTORIEN ARVIOITA
ZEKKI-PALVELUN
HYÖDYNNETTÄVYYDESTÄ JA
KEHITTÄMISTARPEISTA**

Saana Laaksonen

KURAATTORIEN ARVIOITA ZEKKI-PALVELUN HYÖDYNNETTÄVYYDESTÄ JA KEHITTÄMISTARPEISTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kuraattorien arvioita digitaalisen Zekki-palvelun hyödynnettävyydestä ja kehittämistarpeista. Tavoitteena oli saada arviointitietoa ja kehittämisehdotuksia, jotka ovat hyödyksi palvelun jatkokehittämisessä. Zekissä kartoitetaan nuoren elämäntilannetta ja kokonaishyvinvointia kymmenen kysymyksen avulla. Nuori saa Zekkiin vastattuaan palautteen ja vinkkejä elämäntilanteeseensa sopivista palveluista.

Opinnäytetyössä on hyödynnetty laadullisia tutkimusmenetelmiä, mutta on pohjimmiltaan kehittämispainotteinen. Selvitystä varten toteutettiin kolme 15–25-vuotiaiden nuorten kanssa työskentelevän kuraattorin teemahaastattelua. Haastatteluissa demottiin testiversiolla Zekin jatkokehittämisaihoita.

Haastattelujen perusteella Zekki voi olla hyödyksi etenkin puheeksioton ja kokonaistilanteen kartoituksen apuvälineenä. Hyödynnettävyys korostuu erityisesti silloin, kun nuoren tilanteesta on vaikea saada selkeää kuvaa pelkästään keskustelun keinoin. Zekin palautetta voi hyödyntää monipuolisesti työskentelyn ja hahmottamisen apuna. Nuoren kanssa voi esimerkiksi miettiä yhdessä mikä pitäisi muuttua, jotta jonkin vastauksen kohdalla pääsisi punaiselta alueelta keltaiselle alueelle.

Vastauksista saatiin konkreettisia jatkokehittämisehdotuksia. Muun muassa päihteidenkäyttöön ja mielenterveyteen sekä seksuaalisuuteen ja sukupuoli-identiteettiin liittyvää sisältöä toivottiin. Lisäksi vertaistarinoita pidettiin tärkeinä. Kuraattorit toivoivat, että Zekin teemat saisi näkyviin täyttämättä Zekkiä, jolloin hyödyntäminen muistilistana helpottuisi. Jatkokehittämisehdotuksena tuli myös Zekki-palveluun kehitettävän uuden osion pelillistäminen, joka voisi houkutella nuoria.

ASIASANAT:

Zekki, nuoret, hyvinvointi, palvelujärjestelmä, digitaaliset palvelut, kuraattorit

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Social Services

2023 | 45 pages, 3 pages in appendices

Saana Laaksonen

SCHOOL SOCIAL WORKERS' ASSESSMENTS OF THE USABILITY AND DEVELOPMENT NEEDS OF ZEKKI SERVICE

The purpose of this thesis was to find out school social workers' assessments of the usability and development needs of Zekki service. The aim was to gather evaluation data and development suggestions that would be beneficial when making further improvements to the service. Zekki evaluates the life situation and overall well-being of a young person through ten questions. After answering, the person receives feedback and tips on services suitable for their situation.

Qualitative research methods have been utilized in this thesis, but fundamentally, it is oriented towards development. Three thematic interviews were conducted with three school social workers who work with young people aged 15 to 25. During the interviews, Zekki's further development ideas were demonstrated using a mock-up version.

Based on the interviews, Zekki can be a useful tool, especially for initiating discussions and mapping the overall situation. Its usefulness is emphasized especially when it's challenging to get a clear picture of the young person's situation through conversation alone. The feedback from Zekki can also be utilized diversely. For example, you can consider together with the young person about what should change in order to get from a red area to a yellow area regarding a particular response in Zekki.

The three interviews provided concrete suggestions for further development. Content related to substance use, mental health, sexuality and gender identity was requested. Peer stories were also considered important. Another suggestion for further development was gamifying a new section within the Zekki service, which could attract young people.

KEYWORDS:

Zekki, young people, well-being, service system, digital services, school social workers

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 NUORUUS	7
3 NUORTEN HYVINVOINTI JA PALVELUT	9
3.1 Hyvinvoinnin määritelmä	9
3.2 Nuorten hyvinvointi	10
3.3 Nuorille suunnatut palvelut	11
4 OPISKELUHUOLTO	14
4.1 Opiskeluhoito	14
4.2 Kuraattorityö	15
5 ZEKKI	17
6 TUTKIMUKSEN TARVE JA PERUSTELUT	19
7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	21
7.1 Tutkimuksen eteneminen	21
7.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	22
7.3 Tutkimusmenetelmät, aineisto ja analyysitavat	22
8 TULOKSET	25
8.1 Kuraattorien työnkuva ja työtavat	25
8.2 Zekki-palvelun hyödynnettävyys	28
8.3 Zekki-palvelun kehittäminen	32
9 YHTEENVETO JA ARVIOINTI	36
9.1 Keskeiset tulokset ja kehittämissuhteet	36
9.2 Luotettavuuden ja eettisyyden arviointi	41
LÄHTEET	44

LIITTEET

- Liite 1. Haastattelukutsu
- Liite 2. Haastattelukysymykset

KUVAT

- Kuva 1. Esimerkki Zekin antamasta palautteesta. 38

TAULUKOT

- Taulukko 1. Opinnäytetyön aikataulu. 21

1 JOHDANTO

Viime aikoina on käyty paljon yhteiskunnallista keskustelua nuorten lisääntyneestä pahoinvoinnista ja resurssien riittämättömyydestä (Hetemaa ym. 2022, 7).

Palvelujärjestelmä näyttäytyy nykyisellään nuorille sekavana, eivätkä palvelut vastaa nuorten tarpeisiin. Palveluja on satoja, ja etenkin usealla eri elämäntilanteella tukea tarvitsevien nuorten on vaikea löytää oikean palvelun äärelle. Palvelujen lisäämisen sijaan tulisi kehittää toimivaa yhteistyötä ja polkuja eri palvelujen ja sektorien välille. Tämä tarve yhteistyön ja sujuvampien palveluketjujen kehittämiseen huomattiin myös Zekki-palvelua kehittäessä. (Paananen 2022; Pitkänen ym. 2022, 74–75, 186.)

Opinnäytetyössäni kartoitan kuraattorien arvioita Zekki-palvelun hyödynnettävyydestä osana kuraattorien arkityötä, sekä heidän ajatuksiaan palvelun kehittämistarpeista. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Diakonia-ammattikorkeakoulu, jonka hankkeina Zekki-palvelu on syntynyt. Olen itse ollut mukana Zekki-palvelun kehittämisessä ohjausryhmän jäsenenä Nuorten digitaaliset palvelupolut -hankkeen ajan, jonka johdosta päädyin tekemään myös opinnäytetyöni Zekki-palveluun liittyen. Opinnäytetyön aihe valittiin yhdessä toimeksiantajan kanssa omien kiinnostusteni ja toimeksiantajan tarpeiden perusteella.

Opinnäytetyössäni kerron ensin taustatietoa nuoruudesta, nuorten hyvinvoinnista, nuorille suunnatuista palveluista sekä siihen liittyen myös opiskelijahuollosta. Lisäksi kerron Zekki-palvelusta ja sen synnystä. Korona-aika on vaikuttanut suuresti nuoriin ja myös nuorten palveluihin, joten koin tärkeänä sisällyttää jonkin verran näitä vaikutuksia myös teoriaosioon. Teoriapohjan jälkeen olen perustellut tutkimuksen tarvetta ja käytettyjä menetelmiä.

Toteutin opinnäytetyötä varten kolme 15–25-vuotiaiden nuorten kanssa työskentelevän kuraattorin teemahaastattelua. Saatuja vastauksia on analysoitu ja kuvattu tässä opinnäytetyössä. Haastattelujen avulla saatiin näkemyksiä palvelun hyödynnettävyyttä edistävästä ja heikentävistä tekijöistä. Opinnäytetyön lopussa olen tuonut esiin konkreettisia jatkokehittämisehdotuksia, joita voidaan hyödyntää osana Zekin kehittämistyötä.

2 NUORUUS

Nuoruutta pidetään siirtymäaikana lapsuudesta aikuisuuteen. Nuoruusikä saatetaan monesti määritellä eri yhteyksissä hieman eri tavoin. Esimerkiksi nuorisolaissa (1285/2016, 3 §) nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita, mutta sosiaalihuoltolain (1301/2014, 3 §) näkökulmasta nuori on 18–24-vuotias. Tässä opinnäytetyössä nuorilla tarkoitetaan pääasiassa 15–25-vuotiaita, sillä Zekki-palvelu on suunnattu tälle ikäryhmälle. Zekin fokus on erityisesti nuorissa, sillä tämä siirtymäaika lapsuudesta aikuisuuteen vaikuttaa vahvasti tulevaan hyvinvointiin. Nuoruusiän valinnoilla, kuten koulutuksella, harrastuksilla ja kaveripiirillä on vaikutus koko loppuelämään, tai ainakin ne luovat pohjaa tulevalle elämäkululle. Tämä tekee nuoruudesta elämänvaiheena erityisen. (Dunderfelt 2011, 92; Nurmi ym. 2014, 142; Perikangas ym. 2022, 235–238.)

Nuoruusikä on tärkein varhaiskehityksen jälkeinen vaihe aivojen kehityksen kannalta (Hermanson & Sajaniemi 2018). Ihmisen kehitys ja kypsyminen on nopeinta juuri 12–24-vuotiaana (Siegel 2014, 17). Nuoruus jaetaan usein kolmeen vaiheeseen, joita ovat varhaisnuoruus noin 12–15-vuotiaana, keskinuoruus noin 15–18-vuotiaana ja myöhäisnuoruus suunnilleen 18–25 vuoden iässä (Mielenterveystalo 2023). Nuoren aivot ovat aikuisen aivoja herkemmiä vaurioitumaan stressistä (Hermanson & Sajaniemi 2018).

Riskien ottaminen ja harkitsemattomien päätöksiä tekeminen kuuluu tyypillisesti nuoruuden ikävaiheeseen. Mielihyväkeskus reagoi nuoruudessa lapsuus- ja aikuisikää voimakkaammin lisääntyneen dopamiinituotannon johdosta. Tämän seurauksena nuoret etsivät ympäristöstään erilaisia palkitsevuuden lähteitä. Samalla kyky oman toiminnan kontrollointiin ja mielihyvän viivästyttämiseen on heikentynyt. Sosiaalisissa tilanteissa tunteita käsittelevät aivoalueet aktivoituvat todella voimakkaasti, etenkin lapsuuteen ja aikuisuuteen verrattuna. Nuoren aivot myös etsivät sosiaalisissa tilanteissa herkästi hyväksynnän ja torjumisen merkkejä. Tämä usein herättää voimakkaita tunteita. (Hermanson & Sajaniemi 2018.) Nuoruusiässä otetaan etäisyyttä vanhempiin, ja tukeudutaan yhä enemmän ikätovereihin, joiden merkitys korostuu. Ryhmään kuulumisen ja runsas yhteydenpito ikätovereihin on tärkeä osa nuoruutta. (Siegel 2014, 46; 95; Nurmi ym. 2014, 148.)

Johtava teema erilaisissa nuoruusiän kehitykseen liittyvissä teorioissa on erilliseksi yksilöksi kasvaminen. Nuoruusiässä ihminen alkaa kyseenalaistamaan vanhemmilta ja

muualta ympäristöstä saatuja sääntöjä ja uskomuksia, ja pohtii omia arvojaan ja minuuttaan. Ideaalisti nuorella on mahdollisuus tutkia ja tunnustella erilaisia rooleja, ja siten muodostaa omaa identiteettiään. Identiteetin vakautuminen onkin nuoruuden keskeisimpiä kehitystehtäviä. Nykyään identiteettiprosessin kulkua haastaa muun muassa työurien epävakaisuus, taloudellisen tilanteen vaihtelut sekä yhteiskunnan vaatimukset esimerkiksi jatkuvasta kouluttautumisesta. (Lehtinen, Kuusinen & Vauras 2007, 26–30.) Tytöt ja naiset ovat poikia tai miehiä alttiimpia tarttumaan erilaisiin ulkoisiin vaikutuksiin, ja heillä esiintyy enemmän hämmennystä identiteetin rakentumisen prosessissa (Seppälä 2023).

Nuoruuden aikaisiin kehitystehtäviin kuuluvat identiteetin muodostamisen ja sen vakautumisen lisäksi muun muassa sukupuoli-identiteetin omaksuminen ja uudenlaisen kehon sekä seksuaalisuuden hyväksyminen, koulutuksen hankkiminen ja työ- ja perhe-elämään valmistautuminen. Etenkin myöhäisnuoruuteen kuuluvia kehitystehtäviä ovat lisäksi työelämään siirtyminen ja perheen perustaminen. (Mielenterveystalo 2023; Nurmi ym. 2014, 149.)

Nuoruus on ajanjaksona pidentynyt puberteetin alkamisiän aikaistumisen ja erilaisten yhteiskunnallisten muutosten vuoksi. Aikuistumisesta on tullut yhä epämääräisempi tapahtumaketju muun muassa siksi, että nuorten pätkätyöt ovat lisääntyneet, kouluttautuminen kestää pidempään ja työelämään siirytään aiempaa myöhemmin. Suomessa ollaan pidetty ongelmana sitä, että korkeakouluista valmistuneet ovat jo lähemmäs 30-vuotiaita ja työura jää lyhyeksi. Etenkin viimeaikoina on kuitenkin herätty siihen, että nuoret joutuvat aikuistumaan sekä tekemään esimerkiksi koulutukseen liittyviä kypsiä päätöksiä liian nuorina. (Nurmi ym. 2014, 143 & 175–176; Siegel 2014, 42.) Nykyajan suorituskeskeisyys ja kasvanut vaatimustaso myös kuormittaa nuoria ja lisää heidän pahoinvointiaan (Rantamäki 2023, 22).

3 NUORTEN HYVINVOINTI JA PALVELUT

3.1 Hyvinvoinnin määritelmä

Hyvinvointi käsitteenä saatetaan määritellä eri yhteyksissä monin eri tavoin. Hyvinvointi on moniulotteinen käsite, eikä sitä voida yksiselitteisesti mitata yhdellä mittarilla.

Hyvinvointitutkimusta on monesti kritisoitu siitä, että niissä käytetyt mittarit kertovat hyvinvoinnin kääntöpuolesta, kuten syrjäytymisriskeistä tai huono-osaisuudesta.

(Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023.) Pohjoismaisen hyvinvointitutkimuksen perinteeseen monesti kuuluu huono-osaisuuden objektiivinen määrittäminen.

Hyvinvointia voidaan tutkia objektiivisesti esimerkiksi tilastoista ja rekistereistä kerättävillä tiedoilla, mutta tulisi muistaa myös ihmisen subjektiivinen kokemus omasta hyvinvoinnistaan. (Kestilä & Karvonen 2019, 97–100.) Subjektiivisen hyvinvoinnin kokemuksen tutkiminen onkin yhä enemmän alkanut kiinnostamaan tutkijoita. Yksi syy tähän on objektiivisten hyvinvointitutkimusten saama kritiikki siitä, kuka määrittelee hyvinvoinnin osa-alueiden riittävän tason eri mittareita käytettäessä. (Uotinen & Vaalavuo 2022, 76.)

Yksilöiden hyvinvoinnin mittaamiseen käytetään monesti Erik Allardtin (1993) teoriaan perustuvia ulottuvuuksia *having*, *loving* ja *being*. Jokaista niistä pystyy tutkimaan sekä objektiivisilla, että subjektiivisilla indikaattoreilla. Suomeksi ulottuvuuksista käytetään käsitteitä elintaso, sosiaaliset suhteet tai psykososiaalinen hyvinvointi, sekä itsensä toteuttaminen ja mielekäs tekeminen. Elintasaan (*having*) kuuluu Allardtin mukaan muun muassa erilaisia perustarpeita, kuten ravinto ja asuminen. Ulottuvuuteen kuuluu myös esimerkiksi taloudelliset resurssit, työllisyys- ja terveystilanne, sekä koulutus. *Loving*-ulottuvuuteen kuuluvat muun muassa merkitykselliset ihmissuhteet ja sosiaalisen identiteetin muodostuminen. Se sisältää muun muassa suhteet perheeseen, sukulaisiin ja työkavereihin, ystävyys-suhteiden ylläpidon, sekä yhteisöön kuulumisen, jota pidetään hyvinvoinnin kannalta keskeisenä. *Being*-ulottuvuus on itsensä toteuttamista ja läsnäoloa. Siihen kuuluu myös fyysinen ja psyykinen terveys sekä yksilön suhde yhteiskuntaan ja luontoon. *Being*-ulottuvuudesta voidaan myös erottaa *Doing*-ulottuvuus, jossa korostuu mielekäs tekeminen. (Allardt 1993, 89–94; Kauppinen & Laine 2022, 89–90; THL 2023.)

Myös esimerkiksi Deci ja Ryan (2000) korostavat teoriassaan yksilön ja ympäristön välistä vuorovaikutusta. He esittävät, että ihmisen hyvinvointiin tarvitaan yksilön tarpeiden täyttymistä tukeva ympäristö. Näitä tarpeita ovat yhteenkuuluvuus, kyvykkyys ja itseohjautuvuus. (Uotinen & Vaalavuo 2022, 86.)

3.2 Nuorten hyvinvointi

Viime aikoina mediassa on ollut paljon esillä nuorten lisääntynyt pahoinvointi. Koronapandemian aikana nuorten masennus- ja ahdistuneisuusoireilu kääntyi entistä jyrkempään nousuun. (Hetemaa ym. 2022, 7.) Arvioidaan, että noin 20–25%:lla nuorista on jokin mielenterveyden häiriö, joista yleisimpiä ovat ahdistuneisuushäiriöt ja masennus (Paananen, Alanko & Kainulainen 2021; THL 2023). Aikuisten mielenterveyden häiriöistä noin 75% alkaa ennen 24 vuoden ikää (Hermanson & Sajaniemi 2018). Tutkimuksissa on selvinnyt, että nuorten huolenaiheet vaihtelevat maailmantilanteen mukaan. Akuutit kriisit lisäävät nuorten pahoinvointia ja kuormittavat heitä. Viime vuosina nuoria kuormittavia kriisejä ovat olleet esimerkiksi koronapandemia, ilmastokriisi, sekä Gazan tilanne ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan. Yhteiskunnan ja kulttuurin muutokset ohjaavat myös muun muassa nuorten kehitystä, toimintaa ja ajattelua. Nykyajan suorituskeskeisyys ja kasvanut vaatimustaso kuormittavat nuoria ja lisäävät pahoinvointia. (Nurmi ym. 2014, 155, 175; Rantamäki 2023, 22.)

Nuorisopsykiatrian professori Riittakerttu Kaltiala on todennut, että ”nykyisessä nuorten mielenterveyden kriisissä on suurelta osin kysymys nimenomaan identiteetin rakentumisen vaikeudesta” (Seppälä 2023). Nuoria pusketaan yhä tiiviimpään koulutus- ja työputkeen, mikä on tehnyt oman polun löytämisestä vaikeampaa. Eri mahdollisuuksiin tutustuminen ja kokeileminen on oman polun löytämisen kannalta tarpeellista, mutta nämä niin kutsutut sivuaskleet pyritään kuitenkin nykyään karsimaan pois. Nuoriin kohdistuu paineita esimerkiksi valita jo varhaisessa vaiheessa oikea koulutusala ja suoriutua tarpeeksi hyvin. (Aaltonen & Berg 2015, 69.)

Somemaailma on tuonut erilaiset vaikuttajat ja idolit lähemmäs nuoria, ja tehnyt heistä samaistuttavampia. Nuoret näkevät yhä enemmän vaihtoehtoisia elämänpolkuja ja erilaisia mahdollisuuksia, mikä on luonut kuvaa siitä, että kuka tahansa voi olla mitä tahansa. Tämä voi vaikeuttaa oman identiteetin ja polun löytämistä. Koronapandemia

ja siitä seuranneet rajoitukset lisäsivät nuorten keskuudessa myös sosiogeenistä oireilua, jossa usealla samaan ryhmään kuuluvalla esiintyy yhtäkkiä samankaltaista, lääketieteellisesti selittämätöntä oireilua. On havaittu, että ilmiö voi levitä sosiaalisen median alustojen, kuten Tiktokin välityksellä. (Seppälä 2023.) Samalla sosiaalisen median alustat ovat etenkin erityisolujen aikana voineet kuitenkin toimia nuorelle tärkeänä suojaavana tekijänä, tarjoamalla mahdollisuuden ylläpitää ja luoda toimivia ja tukevia sosiaalisia suhteita (Maunu ym. 2022, 107). Tekniikan vakiintuminen osaksi nuorten elämää on tuonut uusia ulottuvuuksia ystävyys-suhteisiin ja yhteydenpitoon, kun ihmiset ovat monesti lähes koko ajan tavoitettavissa somen välityksellä (Nurmi ym. 2014, 177).

Etäopiskelu ja koronasulut ovat vaikuttaneet negatiivisesti erityisesti jo ennen pandemiaa mielenterveyshaasteiden kanssa kamppailleisiin, sekä etniseen vähemmistöön kuuluviin ja matalasta sosioekonomisesta taustasta tuleviin (Maunu ym. 2022, 106). Samoin nuorten yksinäisyyden kokemukset lisääntyivät pandemian aikana. Tämä näkyi erityisesti itsenäistyvillä nuorilla sekä nuorilla aikuisilla, joiden yksinäisyyden kokemusten lisääntymistä selittäviksi syiksi voitiin liittää muun muassa pitkittyneet rajoitukset oppilaitoksissa, lapsuuden kodista irtaantuminen sekä yksin asuminen mahdollisesti uudella paikkakunnalla. (Kivijärvi 2023, 61–62.)

3.3 Nuorille suunnatut palvelut

Nuorille on olemassa erilaisia lakisääteisiä palveluja, kuten nuorisotyö, etsivä nuorisotyö, nuorten työpajatoiminta, sekä opiskeluhuolto, jota käsittelemme enemmän seuraavassa luvussa (Nuorisolaki 1285/2016). Se, miten näitä palveluita järjestetään ja kuinka helposti ne ovat saatavilla, vaihtelee jonkin verran alueittain. Nuorille suunnattuja palveluja tarjoaa myös muun muassa erilaiset kolmannen sektorin toimijat. Eri palvelujen vaihtelevat ikäraajat ja nuorisoikäisten erilaiset määrittelyt aiheuttavat nuorissa hämmennystä. Käytännössä nuorisopalvelujen tai nuorille suunnattujen palvelujen ikäraajat sijoittuvat hyvinkin laajan, jopa 9-vuotiaista 35-vuotiaisiin asti ulottuvan ikähaarukan sisään. Ikärajojen epäjohdonmukaisuus sekä palvelujen vaihteleva saatavuus asettavat eri paikkakunnilla asuvat nuoret eriarvoiseen asemaan.

Nuorille suunnattuja palveluja on satoja, mutta ne eivät kuitenkaan tällä hetkellä vastaa tarpeeksi hyvin nuorten tarpeisiin. Palvelujärjestelmä on pirstaloitunut eri sektoreille, ja

näyttäytyy nuorelle sekavana. Ajantasaista tietoa ei välttämättä ole tarjolla, ja kuvaukset palvelujen sisällöstä ja kohderyhmästä ovat monesti todella suppeita, jolloin nuoren on vaikea löytää sopivaa palvelua. Monimutkaisuutta lisää palvelujen päällekkäisyys ja useiden hankepohjaisten palvelujen määräaikaisuus. Siitä, että palvelut ovat niin pirstaloituneet ja järjestelmä monimutkainen, kärsivät etenkin ne nuoret, joilla on monenlaisia ja monialaisia palvelutarpeita. Sekasin-chatissa käydyistä keskusteluista nousi kokemuksia niin sanotusti luukulta toiselle siirtelystä, joka tuntui nuorista raskaalta. Erilaiset saumakohdat ja siirtymät palvelujen välillä saattavat olla pitkiä ja jättää nuoren ilman tukea. Digitaalisten ja kasvokkaisten palvelujen toimivan yhteistyön kehittäminen järjestöjen ja julkisen sektorin välillä on tärkeää, jotta palvelujärjestelmä saadaan selkeämmäksi, oikea-aikaisten palvelujen saaminen helpottuu, eikä resursseja mene hukkaan päällekkäisten palvelujen takia. Etenkin digitaalisten tukimuotojen saamat resurssit tulee olla riittävän pysyviä. (Paananen 2022; Perikangas ym. 2022, 238; Pitkänen ym. 2022, 74–75, 186.)

Suomessa on etenkin mielenterveyspalvelujen ruuhkautumisesta ja resurssien riittämättömyydestä johtuen alettu puhumaan jo nuorten mielenterveyskriisistä. Se on seurausta muun muassa siitä, että oireileville nuorille ei ole tarpeeksi matalan kynnyksen tukea saatavilla, jolloin nämä nuoret ohjataan suoraan jo valmiiksi ylikuormittuneeseen erikoissairaanhoidon. (Rantamäki 2023, 21.) Esimerkiksi 8.–9.-luokkalaisiin nuoriin kohdistuneen tutkimuksen mukaan ilman oppilashuollon tukea jääneet nuoret ovat lisääntyneet korona-aikana (Holm ym. 2022, 183–184). Palvelujen kuormittuneisuus näkyy myös esimerkiksi Sekasin-chatin valtavissa yhteydenottomäärissä. Vuonna 2022 yhteydenottoja oli 160 000, joista vain viidesosaan pystyttiin vastaamaan. Anonyymissä Sekasin-chatissa aikavälillä 20.8.2021–20.1.2022 käydyissä keskusteluissa esiintyi runsaasti huolta avunsaantiin ja pitkiin jonoihin liittyen. Myös tuen riittämättömyyttä kritisoitiin. Lähes kolmasosa yhteydenotoista tuli 20–24-vuotiailta. 25–29-vuotiailta tulleiden yhteydenottojen määrä on viime vuosina ollut kasvussa, ja vuonna 2021 kaikista yhteydenotoista yli puolet tuli täysi-ikäisiltä. (Pitkänen ym. 2022, 71–81, 188.)

Nuorisotyö siirtyi laajalti verkkoympäristöihin korona-ajan rajoitusten ja niistä syntyneiden kehittämistarpeiden myötä. Verkkonuorisotyö ja muu digitaalisissa ympäristöissä tapahtuva ohjaus ja auttaminen nostivat merkitystään, ja siitä tuli keskeisimpiä tapoja kohdata nuoria. (Kauppinen & Laine 2022, 94.) Kohtaaminen onkin aivan nuorisotyön ytimessä, ja siksi nuorisotyötä tulee tehdä siellä, missä nuoret ovat.

Osa nuorista kokee, että kynnyksellä osallistua kasvokkaiseen toimintaan on liian korkea, tai että nuorisotila tai siellä oleva porukka ei tunnu omalta. (Moisala & Laine 2021, 19.) Verkkopalvelujen yleistäminen on helpottanut myös joitain, etenkin pienemmillä paikkakunnilla asuvia nuoria, joilla ei ole tarvitsemiaan fyysisiä palveluja saatavissa, tai niihin hakeutuminen on haastavaa (Granholm 2020, 172; Moisala 2020, 109). Vaikeista tai kiusallisten tuntuista asioista kertominen ja avun vastaanottaminen voi olla helpompaa ja tuntua turvallisemmalta, kun se tapahtuu kirjoittamalla, eikä tarvitse jännittää kasvokkaista tapaamista. Monissa palveluissa kynnyksistä voi madaltaa myös mahdollisuus pysyä anonyymina. (Granholm 2020, 171–172; Pitkänen ym. 2022, 79–80.)

Verkkoon siirtymisen seurauksena osa kasvokkaisesta toiminnasta tutuiksi tulleista nuorista jäi pois toiminnasta, mutta myös uusia nuoria tavoitettiin (Kauppinen ym. 2023, 86). Koronarajoitusten aikana nuorten määrä katukuvassa väheni. Niillä nuorilla, joita siellä vielä näki, oli monesti elämässään vaikeita asioita tai kriisejä, jotka olivat saattaneet pandemian myötä syventyä. (Taipale ym. 2023, 107–108.) Kaikille nuorille koti ei myöskään ole turvallinen paikka. Syitä tälle voivat olla esimerkiksi perheessä esiintyvä väkivalta, päihteidenkäyttö tai mielenterveysongelmat. (Laine ym. 2023, 152; Sihvonen & Saarikallio-Torp 2022, 70.)

Mielenterveyspalvelujen ruuhkautumisesta ja resurssien riittämättömyydestä johtuvaan mielenterveyskriisiin on pyritty vaikuttamaan esimerkiksi Terapiat etulinjaan -toimintamallin avulla. Palvelujen painopisteen tulisi olla peruspalveluissa ja matalan kynnyksen palveluissa siten, että tuen tarpeeseen pystytään vastaamaan nopeasti ja tehokkaasti. Tällöin resurssit riittävät paremmin myös intensiivisempää tukea ja erikoissairaanhoidon tarvitseville. Esimerkiksi hyvinvointialueilla on alettu kouluttaa oppilas- ja opiskeluhuollossa sekä muissa perustason palveluissa työskenteleviä ammattilaisia eri menetelmien, kuten IPC:n ja Cool Kidsin käyttöön. (Terapiat etulinjaan 2023.)

4 OPISKELUHUOLTO

4.1 Opiskeluhoolto

Opiskeluhoolto on yksi nuorille suunnatuista lakisääteisistä palveluista. Se on esiopetuksesta toiselle asteelle ulottuva palvelukokonaisuus, johon perusopetuksessa ja toisella asteella opiskelevilla on, joitain poikkeuksia lukuun ottamatta, laissa säädetty oikeus. Opiskeluhoollon avulla luodaan, edistetään ja pidetään yllä edellytyksiä lasten ja nuorten hyvälle oppimiselle, fyysiselle ja psyykkiselle terveydelle sekä sosiaaliselle hyvinvoinnille. Tavoitteena on edistää sekä yksittäisten oppilaiden ja opiskelijoiden, että koko opiskeluyhteisön ja -ympäristön hyvinvointia. Lisäksi pyritään edistämään huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja opiskelijoiden osallisuutta, sekä tavoitellaan yksilökohtaisen varhaisen tuen turvaamista kaikille sitä tarvitseville. (Oppilas- ja opiskeluhooltolaki 1287/2013, 1 §; THL 2023.)

Opiskeluhooltopalveluihin kuuluu koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut. Opiskeluhoolto pitää sisällään yhteisöllistä ja yksilökohtaista työtä. Ensisijaisesti opiskeluhoolto toteutetaan ennaltaehkäisevästi tavalla, joka tukee koko oppilaitosyhteisöä, eli yhteisöllisenä opiskeluhoollona. Yksilökohtaisesta opiskeluhoollosta opiskelija saa ehkäisevää yksilöllistä tukea. (Oppilas- ja opiskeluhooltolaki 1287/2013, 3 §; THL 2023.)

Opiskeluhoollon palvelut on lain mukaan järjestettävä ensisijaisesti oppilaitoksessa. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus päästä keskustelemaan kuraattorille viimeistään seitsemäntenä työpäivänä siitä, kun hän on sitä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus tulee järjestyä samana tai seuraavana työpäivänä. (Kuntaliitto 2022, 6–7.) Opiskeluhooltopalvelujen seuranta -kyselyssä tuli ilmi, että noin puolet opiskeluhooltopalvelujen ammattilaisista pystyy tarjoamaan aikoja edellä mainittujen määräaikojen puitteissa. Palvelujen ruuhkautumisesta johtuen tarpeeksi tiiviiden ja riittävien jatkokäyntien tarjoaminen on mahdotonta, jonka seurauksena intensiivisen tuen tarjoaminen ei onnistu yhtä hyvin kuin akuuttiajat. (Hietanen-Peltola ym. 2022b, 7.)

Vuonna 2021 lakiin lisättiin pykälä opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden henkilöstömitoituksesta. Sen mukaan yhtä psykologia kohden saa olla enintään 780

opiskelijaa, ja yhtä kuraattoria kohden 670 opiskelijaa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 9 a §.) Kaikkien opiskelijoiden asema tuen ja palvelujen saamisen näkökulmasta ei ole yhdenvertainen, sillä opiskeluhuoltopalveluissa on paljon vaihtelua. (Hietanen-Peltola ym. 2022a, 5.) Lisäksi oikeus opiskeluhuoltoon ei tällä hetkellä ulotu korkeakouluopiskelijoihin, mutta monet korkeakoulutuksen järjestäjistä tarjoaa kuitenkin itse kuraattori- ja psykologipalveluita (Nyyti ry 2023).

4.2 Kuraattorityö

Kuraattori on koulun sosiaalialan ammattilainen. Kuraattorina toimimiseen vaaditaan sosiaalihuollon ammattihenkilön pätevyys. Kelpoisuuden toimia kuraattorina saa myös, jos on tehtävään soveltuva sosiaali- tai kasvatusalalle tai käyttäytymistieteisiin suuntautunut korkeakoulututkinto ja suoritettuna 60 opintopisteen laajuiset korkeakouluopinnot, jotka kuuluvat myös sosiaalihuollon ammattihenkilöltä vaadittuun koulutukseen. Vastaavana kuraattorina voi toimia vain henkilö, jolla on sosiaalityöntekijän pätevyys. (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015, 7–8 §; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 7 §.) Vuoden 2022 opiskeluhuoltopalvelujen seuranta (OPA) -kyselyyn vastanneista 478 kuraattorista 53 %:lla oli sosionomi AMK koulutus, 22 %:lla sosionomi YAMK ja 15 %:lla sosiaalityöntekijän koulutus. Vain 9 %:lla oli jokin muu koulutus, joista yleisimpiä kasvatustieteiden maisterin, yhteisöpedagogin ja kuntoutuksen ohjaajan koulutukset. (Hietanen-Peltola ym. 2022a, 15.)

Kuraattoripalvelujen resurssit ovat viime vuosina lisääntyneet. Lukuvuonna 2021-2022 kokopäivätoimista kuraattoria kohti oli lukioissa keskimäärin 647 ja ammatillisissa perustutkintokoulutuksissa 652 opiskelijaa, kun lukuvuonna 2019-2022 vastaava luku oli lukioissa 728 opiskelijaa ja ammatillisissa perustutkintokoulutuksissa 736 opiskelijaa. (Wiss ym. 2023a, 3; Wiss ym. 2023b, 3.) Lukuvuonna 2021-2022 toisella asteella kokoaikaisesti työskentelevien kuraattorien opiskelijamäärän mediaani oli 800. Opiskelijamäärissä on myös alueittaisia eroja. (Hietanen-Peltola ym. 2022a, 20–22.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan kuraattori tukee ja ohjaa muun muassa opiskeluun, perhetilanteeseen, sosiaalisiin suhteisiin, tunne-elämään, vapaa-aikaan, erilaisiin kriiseihin, itsenäistymiseen ja arjenhallintaan, asumiseen sekä taloudelliseen tilanteeseen liittyvissä asioissa (THL 2023). Opiskeluhuollon ammattilaisista

kuraattoreilla korostuvat vahvat sosiaalsiin suhteisiin ja niiden pulmiin liittyvät auttamismahdollisuudet ja ammattitaito (Hietanen-Peltola ym. 2022a, 56–60).

Kuraattorien työajasta suurin osa menee yksilökohtaiseen asiakastyöhön. Osuus on viime vuosien aikana kasvanut, mikä saattaa liittyä korona-aikana lisääntyneeseen yksilökohtaisen tuen tarpeeseen. Kuraattoreilla ei ole yhtenäisiä vakiintuneita työtapoja, vaan ne saattavat vaihdella muun muassa kuraattorin taustakoulutuksen ja ammatillisten suuntautumisten sekä tottumusten mukaan. Myös työn sisältö voi vaihdella yksittäisten kuraattoreiden välillä. Esimerkiksi toisen asteen kuraattoreista neljännes käyttää alle 40 %, ja neljännes yli 80 % työajastaan mielenterveysongelmiin ja niihin liittyvään yhteistyöhön. Suurin osa opiskeluhoollon ammattilaisista ei pidä yhteistyötä psykiatrisen erikoissairaanhoidon kanssa kovin toimivana. Konsultaatiota ei ole helppo saada, lähetekäytänteet ovat epäselvät, ja keskinäinen työnjako ei ole tarpeeksi selkeä. (Hietanen-Peltola ym. 2022a, 28–32, 50.)

OPA 2022 -kyselyssä yli puolet kuraattoreista kertoi saaneensa koulutuksen vähintään yhden psykososiaalisen menetelmän käyttöön. Lyhytinterventioksi nuorten lievään tai keskivaikeaan masennukseen kehitetty IPC-menetelmä oli kyselyssä mainituista menetelmistä yleisin, ja melkein puolet kuraattoreista oli saanut koulutuksen sen käyttöön. Lähes kolmasosa oli kouluttautunut käyttämään Friends-menetelmää, joka ehkäisee ahdistusta ja masennusta, sekä edistää tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Lasten ja nuorten ahdistuksen hoito-ohjelmaan Cool Kids:iin, joka perustuu kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan, oli saanut koulutuksen 7 % kuraattoreista. Psykososiaalisten menetelmien käyttöön koulutuksen saaneet kuraattorit kokevat auttamismahdollisuutensa hyväksi selkeästi useammin kuin he, jotka eivät ole koulutusta saaneet. Menetelmäkoulutusten hyödyntäminen vaatii kuitenkin sen, että on tarpeeksi resursseja tavata opiskelijaa riittävän usein ja tiiviisti. (Hietanen-Peltola ym. 2022a, 36–37, 53.)

5 ZEKKI

Zekki on 3X10D -elämäntilannemittariin perustuva itsearviointikysely, jossa arvioitavana on kymmenen hyvinvoinnin osa-alueita (Karjalainen ym. 2022, 96). Kymmenen kysymystä kartoittavat nuoren elämäntilannetta ja kokonaishyvinvointia (Paananen, Alanko & Kainulainen 2021, 48). Nuori saa Zekin kymmeneen kysymykseen vastattuaan palautteen ja vinkkejä omaan elämäntilanteeseensa sopivista palveluista (Nuorten palvelupolut 2023).

Nuoret toivoivat saavansa helposti tietoa tukimahdollisuuksista, ja siitä sai alkunsa Zekki-palvelun kehittäminen. Nykyisessä palvelujärjestelmässä navigointi ja palveluissa asiointi vaatii nuorelta paljon resursseja, joita heikossa tilanteessa olevalla ei välttämättä ole. (Paananen, Alanko & Kainulainen 2021, 48–49.) Zekkiä kehittäessä huomattiin, että nuorille suunnattujen palvelujen lisäämisen sijaan tulisi keskittyä enemmän jo olemassa olevien palvelujen ja niiden välisen yhteistyön kehittämiseen (Paananen 2022).

Zekin kehitysprosessi alkoi vuosina 2015–2016, jolloin Kuopiossa pyrittiin rakentamaan palvelua, jonka avulla monilta sektoreilta tukea tarvitsevat nuoret saisivat parempaa ja aiempaa kokonaisvaltaisempaa palvelua. Tästä valtionvarainministeriön kuntakokeilusta syntyi lopulta 3X10D-elämäntilannemittari. Seuraava iteraatio oli Nuorten kevyet palvelupolut – 3X10D-hanke vuosina 2018-2019. Tässä kehittämisvaiheessa selvitettiin nuoria haastatteleamalla ja heidän kanssaan yhteiskehittämällä nuorten toivomaa tukea 3X10D-elämäntilannemittarin eri osa-alueilla. Kolmannessa iteraatiossa eli Nuorten digitaaliset palvelupolut-hankkeessa kehitettiin varsinaista Zekki-digipalvelua ja julkaistiin sen ensimmäinen versio. (Paananen, Alanko & Kainulainen 2021, 50–54; Perikangas ym. 2022, 235–237.) Hanke alkoi vuonna 2020 ja sen toiminta-aika päättyi vuoden 2023 keväällä. (Nuorten palvelupolut 2023.)

Koko kehitysprosessin aikana hankkeissa on ollut mukana Diakin asiantuntijoita, eri alojen ammattilaisia, nuoria ja kokemusasiantuntijoita, järjestöjen tukipalveluammattilaisia, palvelumuotoilija, tekninen kehittäjä, sekä Diakin opiskelijoita. Kehitystyötä johtaa ja koordinoi Diakonia-ammattikorkeakoulun asiantuntijat. Zekin kehittämisessä on käytetty hyödyksi palvelumuotoilua, jossa pohjana on ihmislähtöinen

yhteiskehittäminen. (Nuorten palvelupolut 2023; Paananen, Alanko & Kainulainen 2021, 50–51; Perikangas ym. 2022, 235.)

6 TUTKIMUKSEN TARVE JA PERUSTELUT

Zekki-palveluun on tulevaisuudessa jatkokehittämistyön avulla tarkoitus rakentaa kokonaan uusi osio, josta puhutaan tällä hetkellä hyvinvointiosiona. Osiossa on tarkoitus muun muassa pohtia Zekin 3X10D-elämäntilannemittarin tuloksia. Lisäksi seuraavassa versiossa halutaan mahdollistaa esimerkiksi kirjautuminen palveluun. Aiemmat Zekkiin liittyvät opinnäytetyöt ovat keskittyneet suurimmaksi osaksi nykyisen version, eli elämäntilannemittarin käytön ja käyttökokemusten kartoittamiseen. Joidenkin ammattilaisten näkemyksiä tai kokemuksia on joissain aiemmissakin opinnäytetöissä kartoitettu, mutta kuraattorien arvioita palvelusta ja sen kehittämistarpeista ei vielä aiemmin ole selvitetty. Tästä nousi tarve kartoittaa kuraattorien näkemyksiä Zekki-palvelusta ja sen hyödynnettävyydestä, sekä kuulla kuraattorien ajatuksia uudesta osiosta sen kehittämistä varten. Kuraattorien haastattelujen avulla toimeksiantaja voi saada arvokasta palautetta nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten näkökulmasta, mikä on tärkeää palvelun jatkokehittämisen kannalta.

Hyvinvointiosio halutaan rakentaa siten, että se vastaa mahdollisimman hyvin sekä ammattilaisten, että nuorten tarpeisiin. Kerätty palaute auttaa seuraavien askeleiden suunnittelussa. Hyvinvointiosiota tehtiin ensimmäinen testiversio vuonna 2022, ja pääsin hyödyntämään sitä myös osana kuraattorien haastatteluja. Viimeisimmässä hankkeessa hyvinvointiosion kehittämistä ei ollut tarkoitus viedä testiversioon testauksia pidemmälle. Tällä hetkellä Zekki ei saa kehittämistyötä varten hankerahoitusta, sillä viimeisin hanke päättyi keväällä 2023. Kehittämiseen ollaan hakemassa jatkorahoitusta, jonka avulla voidaan muun muassa saattaa hyvinvointiosio lanseeraukseen asti.

Kuraattorit valikoituivat kartoituksen kohderyhmäksi siksi, koska he ovat koulun sosiaalialan ammattilaisia. Kuraattorit myös työskentelevät Zekin kohderyhmän, eli 15–25-vuotiaiden nuorten kanssa heidän arkiympäristössään, ja ovat siten monesti ensimmäisiä yhteydenoton kohteita, kun nuori kaipaa tukea. Olettamuksena on, ettei kuraattoreilla ole käytössä yhtenäistä työvälinettä, ja työnkuva ja -tavat voivat vaihdella paljonkin eri oppilaitosten ja kuraattoreiden välillä. Zekki-palvelun tarkoituksena on muun muassa tarjota nuorille tietoa tukimahdollisuuksista ja toimia itsearviona. Nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille Zekki tarjoaa välineen muun muassa

puheeksiottoon, tuen määrittämiseen ja vaikutusten osoittamiseen. (Kainulainen 2019, 12-13.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

7.1 Tutkimuksen eteneminen

Opinnäytetyön prosessi alkoi keväällä 2022, jolloin toimeksiantajan kanssa sovittiin sopivasta aiheesta. Opinnäytetyön aihetta mietittiin ja se päätettiin yhteistyössä Diakin yhteyshenkilöiden kanssa niin, että se on heille hyödyllinen Zekin jatkokehitystyötä ajatellen, ja edesauttaa myös omaa ammatillista kasvuani sosiaalialan ammattilaiseksi.

Taulukko 1. Opinnäytetyön aikataulu.

6/2022	Hyvinvointiosion ensimmäisen testiversion valmistuminen
9–10/2022	Haastattelujen suunnittelu
11/2022–1/2023	Haastateltavien hankkiminen
1–2/2023	Kuraattorien haastattelut
2–6/2023	Haastattelujen luokittelu ja analysointi
5–8/2023	Tutkimustulosten kokoaminen
8–11/2023	Opinnäytetyön loppuun saattaminen ja julkistaminen

Lähestyin kuraattoreja puhelimitse ja sähköpostin välityksellä. Haastattelukutsu lähetettiin viidelle kuraattorille sähköpostitse. Sain yhteyden heistä kolmeen, joista jokainen suostui haastateltavaksi. Ensimmäiset haastattelut saatiin sovittua vuoden 2023 alkuun. Keväällä 2023 suoritin viimeisen opintoihin kuuluvan harjoittelun, jonka

aikana koko opinnäytetyön eteneminen oli hitaampaa. Tarkemmin aikataulua on kuvattu edellä olevassa taulukossa (Taulukko 1).

7.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa kuraattorien arvioita Zekki-palvelun hyödynnettävyydestä osana arkityötään, ja selvittää miten kuraattorit jatkokehittäisivät Zekki-palvelua. Tavoitteena on saada arviointitietoa ja kehittämissuhteita, joista on toimeksiantajalle hyötyä Zekin jatkokehittämistä ajatellen.

Tutkimusongelmat:

- 1) Pitävätkö kuraattorit Zekki-palvelua käyttökelpoisena työvälineenä kuraattorin työssä?
- 2) Millä tavoin kuraattorit voisivat hyödyntää Zekki-palvelua osana arkityötään?
- 3) Miten kuraattorit jatkokehittäisivät Zekki-palvelua?

7.3 Tutkimusmenetelmät, aineisto ja analyysitavat

Opinnäytetyön voidaan katsoa olevan osa suurempaa kokonaisuutta, jossa kehitetään Zekki-palvelua. Zekin kehittämisessä on hyödynnetty palvelumuotoilua, jonka pohjana on ihmislähtöinen yhteiskehittäminen. Zekki-palvelun kehittämisprosessissa on käytetty tuplatimanttimalia, johon kuuluu neljä vaihetta ja kaksi osiota. Ne ovat: löydä ja määritä sekä kehitä ja toimita. Kehittämisprosessi ei aina tapahdu lineaarisesti, vaan se sisältää useita iteraatioita, joissa ongelmaan kehitettyä ratkaisua tarkennetaan ja ideoidaan uudelleen testauskierrosten ja kerätyn palautteen perusteella.

Opinnäytetyöni on osa tätä kehittämisprosessia ja on siis pohjimmiltaan kehittämispainotteinen, mutta tiedonhankinnassa on hyödynnetty tutkimusavusteisuutta. Kyseessä ei siis ole esimerkiksi muusta kehittämistyöstä täysin erillinen tutkimus. Opinnäytetyössäni on tarkoitus kerätä kuraattoreilta palautetta, jota voi käyttää hyödyksi Zekki-palvelun kehittämistyössä. Tutkimusavusteisessa kehittämisessä tutkimuksen on tarkoitus palvella kehittämistoimintaa. Arviointitiedon kerääminen voi auttaa esimerkiksi saamaan uusia näkökulmia ja ideoita, ja voi täten auttaa kehittämistyön suuntaamisessa. (Paananen, Alanko & Kainulainen 2021, 50–51; Toikko & Rantanen 2009, 114–116.)

Tiedon kerääminen päätettiin toteuttaa laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen. Menetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, mikä päätettiin yhdessä Zekin asiantuntijoiden kanssa. Haastattelua voidaan käyttää tutkimusmenetelmänä muun muassa silloin, kun tutkittavasta aiheesta ei vielä tiedetä paljon, ja voi olla vaikea ennakoida vastauksia. Haastattelun etuna on myös se, että haastateltava voi vapaasti tuoda esiin ajatuksiaan ja ideoitaan, joita tässäkin opinnäytetyössä kartoitetaan. Teemahaastattelussa kysymysten järjestys ja tarkka muoto voi vähän vaihdella haastattelujen kesken. Opinnäytetyön avulla haluttiin juurikin kuulla kuraattorien ajatuksia Zekin kehittämiseen liittyen, joten teemahaastattelu todettiin tähän tarkoitukseen sopivaksi menetelmäksi. Teemahaastattelu on yleisesti käytetty työkalu palvelumuotoilussa, jota myös Zekin kehittämisessä on hyödynnetty. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 204-208.)

Kartoituksen aineistona on alkuvuonna 2023 toteutetut kuraattorien haastattelut. Haastattelin Zekki-palvelun kohderyhmän, eli 15–25-vuotiaiden nuorten kanssa työskenteleviä kuraattoreja. Vaikka haastatteluja oli vain kolme, eli aineisto on määrällisesti pieni, haastatteluista saatu aineisto on laadullisesti tarkasteltuna kattava. Kehittämistoimintaan liittyvän tiedonkeruun yhteydessä onkin tyypillistä puhua laadullisesti perustellusta kattavuudesta (Toikko & Rantanen 2009, 119). Haastatellut kuraattorit työskentelivät yläasteella, tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa eli TUVA-koulutuksessa, lukiossa, ammattikoulussa sekä korkeakoulussa opiskelevien nuorten kanssa. Zekin koko kohderyhmä tuli siis haastatteluissa sekä iän, että koulutusasteen puolesta hyvin katetuksi, mikä oli tavoitteenakin.

Haastatteluissa testattiin yhdessä nykyistä Zekkiä. Lisäksi käytössäni oli testiversio, jonka avulla haastatteluissa demottiin Zekin jatkokehittämisaioita. Niitä olivat nuorten vertaistarinat ja jonkinlaiset tehtävät Zekin eri teemoihin liittyen. Nykyiseen versioon verrattuna uutta oli lisäksi mahdollisuus kirjautua palveluun, jolloin pystyy muun muassa tarkastelemaan omaa vastaushistoriaa. Tässä versiossa ei siis vielä ollut valmista sisältöä, mutta sen näyttämisen toivottiin auttavan kuraattoreja konkreettisten jatkokehittämis ehdotusten antamisessa. Toteuttamani haastattelut kestivät keskimäärin tunnin, ja ne tapahtuivat kunkin kuraattorin omalla työpaikalla. Haastattelut nauhoitettiin. Haastattelukysymykset ja teemat käytiin yhdessä toimeksiantajan kanssa läpi ennen haastattelujen pitämistä. Haastattelujen laajuuden vuoksi niitä ei ollut mahdollista tehdä kovin montaa. Haastattelut vaativat huolellista valmistautumista, ja

lisäksi niiden litterointi ja analysointi on paljon aikaa vievää. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205–206.)

Haastattelut litteroitiin, jonka jälkeen niistä saatu aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä laadullisen aineiston sisällönanalyysillä. Siihen kuuluvia vaiheita on aineiston pelkistäminen, ryhmittely alaluokkiin, ja abstrahointi, jossa alaluokat yhdistetään yläluokiksi ja yläluokat pääluokiksi. (Vilka 2005, 140.) Aineiston kerääminen ja analysointi tapahtui osittain rinnakkain, mikä on laadullisessa tutkimuksessa tyypillistä. Vaikka päätin litteroida haastattelut kokonaan, analysoin aineiston vain niiltä osin, jotka tulkitsin olevan relevantteja opinnäytetyön kannalta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 223–225.) Keskeiset tulokset ovat kirjoitettu auki seuraavassa luvussa.

8 TULOKSET

Haastattelin opinnäytetyötä varten kolmea kuraattoria, jotka työskentelevät yläasteella, TUVA-koulutuksessa, ammattikoulussa, lukiossa ja korkeakoulussa opiskelevien nuorten kanssa. Haastateltavien tietoisuus Zekki-palvelusta oli hyvin vaihteleva. Yhdelle Zekki ei ollut mitenkään entuudestaan tuttu ja toinen oli törmännyt siihen jossain aiemminkin. Eräälle haastateltavalle Zekki oli ainakin jonkin verran kuitenkin tuttu, ja hän oli muutaman kerran sitä hyödyntänytkin omassa työssään.

8.1 Kuraattorien työnkuva ja työtavat

Haastatteluissa kuraattorit kertoivat työnkuvistaan ja työtavoistaan. Haastateltavien työajasta suurin osa menee yksilötyöhön. Kuraattorit kertoivat yksilötyön yleisimpiä teemoja olevan ahdistus- ja mielialaoireet, ihmissuhteisiin ja seurusteluun sekä perhetilanteeseen liittyvät asiat. Korkeakoulussa työskentelevä kuraattori kertoi, että opintojen jumittamiseen ja opintososiaalsiin etuuksiin liittyvät asiat ovat myös tyypillisiä. Kaikki haastateltavista kertoivat työhönsä kuuluvan myös yhteisöllistä työtä tai ryhmien pitämistä.

Mielialaoireis on just sitä, että he huomaa vaikka että asiat ei enää kiinnosta, että oonkohan mä vähän masentunut, tai miksi mä haluan jättäytyä noista kaveriporukoist ulos tai sellaisia. Ja sitten paljonhan heillä on sosiaalisissa suhteissa sellaisia vaikka jotain riitatilanteita tai parisuhdejuttuja tai semmoisia mist he haluaa puhuu. Ja sitten ihan itsenäistymiseen liittyvii asiota tottakai. Ja sit se perhesuhteet, ni semmosii.

Korona-aika vaikutti niin, että sitten ne nuoret kenellä oli jo aikaisemminkin semmoista sosiaalista ahdistuneisuutta, niin sitten kun ne jäi sinne kotiin, aika pitkiäkin aikoja oli, niin sit se tänne tulo olikin ihan super vaikeeta sen jälkeen. Mä aattelen et semmoista ahdistuneisuutta on yllättävän paljon, vaikka ajattelee että ne nuoret on kuitenkin jo tän ikäisiä. Siitä on vähän jäänyt mun mielestä semmoista yhtä vaihetta periaatteessa nuoruudesta pois, ja sitä paikataan tässä vähän myöhemmin kuin ehkä perinteisesti.

Moniammatillisen työskentelyn määrä ja esiintymistavat vaihtelivat haastateltavien kuraattorien välillä. Haastatteluissa mainittiin muun muassa koulunuorisotyöntekijät,

etsivä nuorisotyö, koululääkärit, kouluterveydenhoitajat, psykiatriset sairaanhoitajat, erityisopettajat, opinto-ohjaajat ja rehtorit, joiden kanssa voidaan tehdä yhteistyötä. Moniammatilliseen työskentelyyn kuuluu erilaisia verkostotapaamisia ja foorumeja, opiskeluhuoltoryhmien tapaamisia ja yhteisohjausta.

Myös kuraattorien käyttämät menetelmät ja työtavat vaihtelivat jonkin verran työntekijöiden välillä. Haastatelluilla kuraattoreilla ei ole käytössä mitään tiettyä menetelmää tai sapluunaa tapaamisten kululle. Nuorten kohtaamista pidettiin kaikkein tärkeimpänä. Eräs haastateltava kertoi pyrkivänsä saamaan opiskelijalle tervetulleeseen olon, ja kannustaa häntä tapaamiseen. Hänen periaatteitaan ovat kiireetön ja luottamuksellinen kohtaaminen. Kuraattorin rooli voi haastateltavien mukaan olla tilanteen sanoittamisessa auttaminen ja muutoksessa tukeminen.

Mä uskon, että se on se kaikista merkittävin että se nuori tulee kohdatuksi ja että hänellä on semmoinen olo, jos hän tulee vaiks mua tapaamaan, että hän on sitten oikeasti se elämänsä asiantuntija. Että mä voin esittää jotain ehkä semmoisia kysymyksiä, niiden kauttahan voi oivaltaa asioita, mutta sitten hän on kuitenkin se päähenkilö.

Mä jotenkin yritän aina asettua siinä ohjaustyössä siihen hetkeen, että mulla ei ole mitään valmista käsikirjoitusta mitä siinä tulee tapahtumaan. Mä jotenkin koitan antaa sen tilan opiskelijoille, että hän voi ottaa oikeasti esille sen hänelle tärkeimmän pointin. – – Tämmöisessä ajassa kun me katsotaan nopeita videoita ja meille tulee se ärsyketulva, niin mä ajattelen että voisin ehkä edustaa semmoista kohtaamista, että saisi sen tunnin tässä vaan vaikka pyöritellä peukaloita. Ei tarvitsisi olla niin kauhean toimelias. Ehkä se on semmonen mun periaate, että rauhassa ja luottamuksella ja semmosella että yhdessä tehdään.

Erilaisia menetelmiä tai harjoitteita kuraattorit mainitsivat useita, mutta niiden käyttöön osana työskentelyä ei yleensä ole mitään tiettyä sapluunaa. Eräs haastateltava kertoi työtapohinsa vaikuttavan sosionomikoulutuksen lisäksi muun muassa neuropsykiatrisen valmentajan koulutus. IPC-menetelmää tulee käytettyä masennusoireisten nuorten kanssa. Hyviä harjoitteita haastateltava on saanut esimerkiksi kognitiivisen lyhytterapiakoulutuksen kautta. Toisessa haastattelussa tuli esille, että kuraattori saattaa käyttää menetelminä avoimia kysymyksiä ja välillä esimerkiksi kuormitusmittaria tai Zekkiä. Erilaiset kuvakortit ovat myös vaihtelevasti

käytössä. Motivoiva haastattelu on erään kuraattorin ainoa päivittäin käytössä oleva menetelmä.

Paljon mä käytän kaikkia vaikka just että sukupuuta tehdään ja katsotaan vähän ketä niitä läheisii on siinä verkostossa, ja haetaan paljon omia voimavaroja ja vahvuuksia, ja sitä kautta mä haluan asioita lähestyä. Et vaikka on hankalaa niin mitkä asiat silti ehkä sujuu ja miten niitä voisi sitten vielä vahvistaa.

Se mun ohjaus on semmoista konkreettista, että me voidaan se tunti käyttää oikein hyvin siihen että opiskelija kirjoittaa sähköpostia opettajalle tai tekee OmaKelassa jonkun hakemuksen. Mä ajattelen että ehkä se sosiaalialan osaaminen voisi näyttäytyä meillä alan ihmisillä siinä, että me niinku konkreettisesti osataan tehdä niit eteenpäin vieviä asioita opiskelijan kanssa. – – Joskus me sitten saatamme jotain kuormitusmittari tai Zekkii tai jotain tällaista vähän niinku käyttää tai mul saattaa olla jotain kuvakortteja vaikka että mikä fiilis. Sitten kun mä teen yksinäisyystyötä eli mä teen semmoisen yksinäisyystyö-tehtäväkirjan kautta sitä, niin sitten meillä on tosi selkeä rakenne et me mennään sen kirjan mukaan.

Kuraattorit kertoivat kartoittavansa nuoren kokonaistilannetta riippuen siitä, mistä syystä nuori ottaa yhteyttä. Jos työskentelyn kohteena on jokin selkeä asia tai teema, kokonaistilanteen selvittäminen voi jäädä vähäiselle. Muussa tapauksessa haastateltavat kertoivat tyypillisesti kartoittavansa nuoren kokonaistilannetta tarkemmin. Esille nousi narratiivinen työtapo, jota käytetään nuoren historian ja elämäntilanteen kartoittamisen apuna. Verkostokarttaa hyödynnetään opiskelijan lähipiirin ja muiden ihmissuhteiden selvittämisessä. Erilaisten ryhmien kanssa saatetaan käyttää alkukartoituskyselyjä, joita kuraattori on itse luonut esimerkiksi Webropolin kautta.

Mulla on vähän semmoinen narratiivinen työorientaatio toisaalta, että mä aina pikkaisen toivon että opiskelija kertoisi mulle sitä tarinaa että miten hän on tänne kouluun päätenyt. Mua jotenkin aina kiinnostaa se semmoinen hänen matkakin tänne, että mitä siellä on tapahtunut. Mulle se maadoittaa sitä opiskelijaa jotenkin, kun mä vähän kuulen hänen taustaansa että mistä hän on tullut, ja jotenkin että mikä se kokemus tästä koulusta nyt sitten on ja mitä siihen elämäntilanteeseen sitten kaikkea kuuluu. Opiskelijoilla on aina monta roolia että se ei ole pelkkä se opiskelija, on perheenjäsen ja ystävä ja muuta.

Jos keskustelujen lomassa syntyy jollain tavalla ajatus siitä, että siellä taustalla on paljon erilaisia juttuja jotka jumittaa, on haasteellisia, on ongelmallisia, jotka vaikuttaa siihen nuoren tai siis aikuisenki ihmisen vallitsevaan tilanteeseen, niin totta kai pyrkii kaikki mahdolliset asiat käymään läpi siihen arkeen liittyen. Totta kai on hyvin spesifejä keissejä myös, että opiskelija tulee kysymään jotain ihan tietty asiaa ja tiettyyn juttuun pyytämään apua, ni en mä lähe siinä kohtaa sitten pintaa syvemältä raapimaan niitä asioita.

8.2 Zekki-palvelun hyödynnettävyys

Haastateltavat kuraattorit näkivät, että nykyisestä Zekki-palvelusta voisi hyötyä kuka tahansa, ja sitä voisi käyttää monenlaisten nuorten kanssa. Haastatteluista tuli esiin, että he käyttäisivät sitä etenkin lukioikäisten kanssa. Zekkiä voisi yksilötyöskentelyn lisäksi käyttää esimerkiksi koulun tapahtumissa ja kartoittamaan laajemmin opiskelijoiden hyvinvointia. Se sopisi myös ryhmien kanssa tai oppitunnilla käytettäväksi. Yksi haastateltava pohti toisaalta myös sitä, että Zekin voisi linkata juuri niille opiskelijoille, jotka lähestyvät esimerkiksi kysyäkseen vain yhtä tiettyä asiaa, jolloin heidän kanssaan ei työskentele tiiviisti, eikä heitä välttämättä tapaa kasvokkain.

Kovin usein tässä yksilöohjauksessa en ole käyttänyt, koska sitten mä jotenkin kuitenkin ajattelen että kiva jutella, mutta sitten mä oon käyttänyt kun mä oon ollut tämmösis hyvinvointitapahtumissa, seisonut tuolla käytävänvarrella – – niin mä avaan padille ton Zekki etusivun. Ja sitten opiskelijat siinä kulkee niin mä oon semmoisessa käyttänyt että 'hei mitä kuuluu, kokeilisitteko tämmöstä Zekki-kysely, että tässä olisi hyvä mahdollisuus vähän tsekkailla omii kuulumisia', ja kyllä opiskelijat on ruvennu tekemään Zekkiä omalla puhelimellaan. Mä en sitten tietenkään niitä mitenkään oo heidän kaa läpikäyny.

Miksei esimerkiksi noissa mun ryhmissä jotenkin jonkunlainen alkukuulumiset mitä teille kuuluu ja sitten kaikki tekiskin sen Zekin. Tai ehkä jopa mietin sitten niitä opiskelijoita jotka lähestyy mulle sähköpostilla kysyäkseen vaikka jotakin yhtä asiaa ja sitten me ei koskaan tavata. Et meidän se vuorovaikutus on sellaista että mää annan jonkun tiedon tai linkin ja sitten mä voisoin vaikka että hei että voisiks.. tai mitä kuuluu tai niin, että voisiko olla joku tämmöinen, koska tässä on näitä palveluita ja niinku tätä tukea tarjotaan, niin voisiko se olla mullakin sellainen että ottaisi käyttöön sen niitten kanssa kenen kanssa mä en työskentele tiiviisti. Että ei meillä varmaankaan kellekään ole niinku haitaksi että me välillä

kysytään itseltämme että mitä mulle kuuluu ja vähän skannailee oloa ja vähän pysähtyy sen äärelle.

Esille nostettiin monenlaisia käyttömahdollisuuksia. Haastateltavat kokivat, että Zekki voisi olla apuna etenkin nuoren kokonaistilanteen selvittämisessä ja silloin, kun nuorta mietityttää useampi juttu. Zekki auttaa sekä kuraattoria, että nuorta itseään hahmottamaan kokonaistilannetta. Zekistä näkee konkreettisesti, mitä nuori on valinnut ja missä asioissa on haasteita. Kuraattorit pitivät sitä hyödyllisenä, että he voivat käyttää Zekin värejä työskentelyssä esimerkiksi pohtimalla yhdessä nuoren kanssa, miten pääsee punaiselta keltaiselle. Zekin selkeiden visuaalisten elementtien nähtiin hyödyttävän sekä kuraattoria, että nuorta. Kuraattorit kertoivat kartoittavansa suurinta osaa Zekki-elämäntilannemittarin teemoista itsekin, mutta pitivät mahdollisena, että Zekin avulla voisi tulla esiin myös asioita, joita ei ole muuten tajunnut kysyä. Talous ja asumisolot tulevat Zekin teemoista vähiten esiin nuorten kanssa keskustellessa. Zekki voisi haastateltavien mukaan toimia muistilistana kuraattorille.

Semmoinen varsinkin joku nuori ketä tulee tähän ja sitten siellä on ehkä useampiiki juttui jo ku mietityttää tai muuta, niin ehkä vähän semmoisena kartoituksena. Semmoisena toi on must niinku hyvä.

Ainakin se on niinku sillä [apuna puheeksiotossa], että siinä on ihan konkreettista, et hei sä valitsit tämän ja nyt siit tuli tää. Et sit se ei oo enää pelkästään edes sitä tasoa että mä kuulin että sä sanoit näin tai sä pohdit näitä teemoja, vaan että olit valinnut tän, ja nyt tää tuli tästä ja sitten siihen pystyy pointtaamaan että milläs me saatais toi vaikka vihreämmäksi, tai millä me päästään punaiselta tonne keltaiselle alueel, mitä tässä pitäis tapahtuu tai mikä pitäis muuttuu.

Se, että Zekin avulla pystyy konkreettisesti osoittamaan nuoren vastauksiin, auttaa kuraattoria myös puheeksiotossa. Zekin hyödyntäminen puheeksioton välineenä nousi kaikissa haastatteluissa selvästi esiin. Haastateltavat pohtivat, että nuorelle voi olla helpompaa olla rehellinen Zekissä. Oikeat asiat voivat myös löytyä nopeammin, kun kuraattorin ei tarvitse niin sanotusti lypsätä vastauksia. Zekki voi auttaa myös silloin, kun tilanteen sanoittaminen on nuorelle vaikeaa.

Se kyselyhomma vaikutti tosi hyvältä itse asiassa, koska sitä kautta pystyisi saamaan niitä aihealueita jo automaattisesti siihen keskusteluun. Et on ne asiat

mistä pitäisi sit puhua, ettei mun tarvii lypsää tavallaan puoli tuntia että mä löydän sen asian mikä siellä elämässä kiikkaa siinä kohtaa.

Joskus voi olla vaikea sanottaa sitä omaa tilannetta, niin sitten voisi vaikka vastata tämmöisellä janalla johonkin kohtaa sen kokemuksen. – – Voisko sen nuoren niinku helpompi olla rehellinen tuossa Zekki-kyselyssä ku siin avoimessa kysymyksessä mitä mäki esitän ja joskus isoja teemoja ja sensitiivisiä aiheita.

Haastatteluissa kuraattorit kertoivat näkemyksiään siitä, mitä muita hyötyjä Zekistä voisi olla nuorelle. Haastatteluissa pohdittiin, että Zekki voisi auttaa myös nuorta itseään ottamaan asioita puheeksi esimerkiksi opettajan tai opiskeluhuollon kanssa. Erään haastateltavan mukaan suurimmalla osalla nuorista asioiden ajattelu ja reflektointi jää aika vähälle. Zekki voi auttaa pysähtymään niiden asioiden äärelle, ja ymmärtämään oman avuntarpeensa. Se auttaa nuorta myös hahmottamaan oman kokonaistilanteensa. Nuori voi Zekin avulla huomata, että haasteista huolimatta moni asia kuitenkin sujuu. Lisäksi Zekin avulla voi seurata omaa tilannettaan, mikä auttaa huomaamaan muutosta.

Se on totta kai ymmärrettävää, et nuoret ei välttämättä niitä asioita silleen tiedosta. Suurimmalla osalla näiden asioiden ajattelu ja reflektointi jää aika vähälle siinä omassa arjessa. Voi olla myös osalla se, että ei ole ketään ihmistä jonka kanssa ees pohtii niitä asioita. Mä tapaan semmoisia nuoria jotka oikeasti olisi syvällisiä ajattelijoita, prosessoivat asioita, mut sitten se oma porukka missä pörrää, ei sieltä löydy ketään semmoista joka haluaisi jutella niinku mistään.

Ehkä se jotenki avaa sitä kokonaistilannetta. Että on paljon asioita jotka sujuu ja sit voi olla jollakin elämänalueella haastetta. Ja sitten se ei ehkä saa se haaste niinku liian suuria siipiä kun huomaa et moni asia mulla kuitenkin sujuu. Sehän tulee kivasti visuaalisesti siinä se näkymä sitten et mitkä sujuu.

Zekki voi olla avuksi palveluihin ohjaamisessa siten, että se auttaa kuraattoria muistamaan mitä palveluja on tarjolla, sekä auttaa löytämään nuoren tilanteeseen sopivia palveluja. Kuraattorit pitivät Zekin jatkopolusta, eli siitä, kuinka Zekki ehdottaa vastausten perusteella eri tilanteisiin sopivia palveluja. Eräs kuraattori toi haastattelussa esiin, että hän uskaltaa teetättää Zekkiä opiskelijoilla esimerkiksi isommissa tapahtumissa tai oppilaitoksen käytävillä juuri siksi, kun Zekistä saa vinkkejä palveluista, joihin voisi hakeutua, eikä jätä nuorta täysin yksin. Zekki voi palveluja tarjoamalla auttaa myös nuorta hakemaan itse apua.

Tää on mun mielestä semmoista turvallisuutta herättävä palvelu, että kun sä teet tämän niin joku antaa sulle vastauksia – – ettei me jätetä sitä vastaajaa niinku ittekseen. Zekissä se on niinku melkein parasta. Että jos sä vastaat vaikka yksinäisyyskyselyyn tai johonki muuhun ja sit sä saatki siitä isot pisteet, niin mehän vahvistetaan sitä hankalaa kokemusta siitä et mä koen sitä yksinäisyyttä. Siksi mä uskallan teetättää sitä jossain käytävällä, kun mä tiedän että se opiskelija vaikka hänel menisikin monta aihetta punaselle, niin hän lukiessaan saa niitä vinkkejä.

– – mut sitten ihan ehdottomasti must ne on loistavia ne, että siellä on jotenkin se jatkopolku myös. Et on sit ihan työntekijäkin siis että muistaa ne kaikki, et aivan että tähän tällaisia juttui on. Ja sit sil nuorelle myös.

Kysyessä Zekin hyödynnettävyyttä osana moniammatillista työskentelyä tai yhteistyötä, yksi haastateltava lähti liikkeelle siitä, että Zekkiä voisi käyttää kuraattorien lisäksi myös muut ammattilaiset. Zekki voisi olla apuna erään haastateltavan mukaan esimerkiksi käymällä läpi nuoren täyttämää Zekkiä verkostopalaverissa. Zekin vastausten avulla voisi jakaa vastuuta siitä, missä roolissa kukin ammattilainen nuorta auttaa. Moniammatillista yhteistyötä Zekki tukee myös palveluohjauksen kautta siten, että Zekistä saadun palautteen avulla nuori ja kuraattori voivat yhdessä hakea apua muista palveluista. Kuraattorit kuitenkin kokivat, että Zekin tulisi olla laajemmin tunnettu ammattilaisten keskuudessa, jotta Zekkiä voisi hyödyntää enemmän moniammatillisessa työskentelyssä.

Jos kyselyn kautta vaikka tulee sellainen ymmärrys että opiskelija tarvii monilla eri osa-alueilla sitä tukea, ni ainaki se ohjaaminen muihin palveluihin sitte. Ja silleen niinku saattaen että varataas aikaa tai varmistellaan että sitä apua saa sitten myös sieltä muualta.

Totta kai jos nuoren lupa on, niin voishan ajatella että jossain verkostopalaverissa tai jossain pienemmässä, mä mietin että jos mä teen vaikka yhteistyötä – – ton kouluterveydenhuollon kanssa ja sitten me käytäisiin vaikka läpi sitä PDF:ää, hei että on tehty tällanen ja tääl oli nää asiat, ja sieltä jotenkin jakaa sitä tietoa sitte. Ehkä ja jakaa myös sitä vastuuta et kuka auttaa missäkin roolissa tätä nuorta.

8.3 Zekki-palvelun kehittäminen

Haastatteluissa tuli esiin toive Zekki-sovelluksesta. Se voisi muistuttaa tietyn väliajoin pysähtymään miettimään, mitä itselle kuuluu. Sieltä voisi myös helposti seurata oman voinnin etenemistä. Kuraattorit toivoivat, että Zekin teemat saisi näkyviin ilman, että täytyisi tehdä Zekki-kysely. Se helpottaisi Zekin käyttämistä niin sanotusti tarkistuslistana tai muistilistana. Haastateltavat kokivat, että Zekkiä tulisi käytettyä enemmän, mikäli tietoisuus siitä kasvaisi. Ehdotettiin, että opiskelijoiden käyttämällä sivustoilla tai sovelluksissa, kuten Tuudossa, voisi olla linkki Zekkiin. Myös haalarimerkkiä toivottiin.

Vaikka kuraattorit pitivät Zekin antamaa jatkopolkua hyödyllisenä, se sai myös rakentavaa palautetta. Eräs haastateltava kertoi, että ideaalitulanteessa punaisesta vastauksesta palvelu tuotaisiin vielä lähemmäs nuorta. Palvelu tulisi saada mahdollisimman hyvin tiedolla johdetuksi.

Se olisi ideaalitulanne varmaan, että kun nuori vastaa Zekkiin, ja jos siellä joku on punaisella, niin siitä menisi joku signaali johonkin ja sitten hänelle tulisi viesti, että hei teit Zekin ja me ollaan täällä tukemassa asumiseen liittyvissä kysymyksissä. Että sehän olisi tosi tärkeätä, että sellainen palvelu tai sen teemainen palvelu, mihin kaipaa apua, tuotaisiin mahdollisimman lähelle häntä ja sanottais et hei on olemassa tällainen palvelu, tervetuloa.

Haastatteluissa demottiin Zekkiin kehitteillä olevan hyvinvointiosion jatkokehittämisaihoita testiversion avulla. Uudessa osiossa olisi mahdollisesti esimerkiksi vertaistarinoita ja tehtäviä. Kuraattorit toivat esiin ideoita tehtävistä, joista voisi olla hyötyä Zekissä. Sellaisia olivat muun muassa digitaalinen unelmakartta, omien hyvien puolien pohtiminen sekä vaikeuksien voittamisen teemaan liittyen mokasta mahdollisuudeksi -tehtävä, jossa mietitään mitä hyvää on seurannut, vaikka joku onkin ollut hankalaa. Eräs haastateltava toi esiin, että koko hyvinvointiosion voisi pelillistää.

En mä tiedä pitäisikö siellä jotenkin visuaalisesti olla sellainen, että ku on käynyt jonkun katsomassa ja lukemassa ni se on niinku jotenki.. et se vois houkuttaa tutustuu kuitenkin niihin sisältöihin et siin ois joku tällomne.. Pelillistäkää se! Se voisi olla peli, joo. Koska mehän koukutaan semmosiin jos siellä on joku boing

boing hyppelee, niin me mennään sinne painelemaan ja tekemään. Joo se voisi olla semmonen hyvinvointipeli.

Haastateltavat pohtivat, että tehtävät voisivat olla Zekin teemojen mukaan kategorisoituja. Tällöin voisi klikata itseä kiinnostaviin aiheisiin. Teemoista voisi olla vähän jotain ajantasaista, yleistä tietoa. Materiaali ei saa myöskään olla kovin raskasta, vaan aika simppeleä ja yksinkertaista, sillä tietoa on muutenkin todella paljon tarjolla netissä. Hyvinvointiosion tulee olla helposti hahmotettava, eikä yhtä asiaa klikatessa saa avautua liikaa vaihtoehtoja. Eräs haastateltava koki testiversion perusteella, että hyvinvointiosiota pystyy hyödyntämään itseohjautuva, refleктоiva ja jaksavainen nuori.

Jos sä klikkaat yhtä asiaa ja sieltä aukeaa 10 uutta asiaa, niin sitten me ollaan aivan väärällä polulla suurimman osan meidän opiskelijoiden osalta. – – Että jos se on hyvin simppeleä ja yksinkertainen asia ja helppo hahmottaa, niin sitten se voi toimia. Paremmin kuin se että siellä on niitä erilaisia vaihtoehtoja ja polkuja kulkee eteenpäin, ja erilaisia aihealueita valittavana, niin se on ehkä voi olla liian raskas. Voi olla myös että jotkut voi kokea, että se on vaikea lähestyä.

Eräs kuraattori ehdotti, että uudessa hyvinvointiosiossa voisi olla Zekin tyyppinen arviointi, jossa kartoitetaan arjen toimintoja, kuten sitä kuinka paljon nukkuu ja liikkuu, kuinka usein syö ja käyttääkö päihteitä. Mielenterveysteemat ja päihteidenkäyttö ovat iso osa kuraattorin työtä nuorten parissa, mikä tuli kaikissa haastatteluissa selkeästi esille. Tästä syystä kuraattorit pitivät sitä tärkeänä, että näitä aiheita käsitellään hyvinvointiosiossa.

Ehkä siel ois kans joku semmoinen ton tyyppinen arviointi mitä tuossa oli, vähän semmoisia palkkeja että kuinka paljon nukut ja syötkö kuinka usein ja liikutko ja nii, käytätkö päihteitä.

Mä näkisin sen äärimmäisen tärkeänä että se olisi tässä ihan omana otsakkeena ne mielenterveysasiat. Jollain muotoa muotoiltuna. Ja toinen on totta kai päihteet. – – Ainakin oma kohderyhmä jonka kanssa työskentelee, niin valitettavasti niiden päihteiden käyttämisen kanssa on aika paljonkin haasteita – se on kummiskin iso osasy siihen että ehkä asiat eivät mene siinä omassa arjessa ihan bueno. Jotenkin mä laittaisin sen mielenterveysasiat ja ne päihteet tähän hyvin framille yhtenä isona otsakkeena mistä voidaan keskustella. Tai mihkä kyseinen henkilö voi syventyä.

Myös ihmissuhteisiin, seksuaalisuuteen ja sukupuoli-identiteettiin liittyviä asioita pidettiin teemoina, jotka voisivat olla osa hyvinvointiosiota. Nämä kaikki koettiin olevan tärkeitä ja paljon esillä olevia teemoja nuorten elämässä, ja siksi ne tulisi sisällyttää myös hyvinvointiosioon. Haastateltavat kertoivat, että seksuaaliterveyteen ja identiteettiin liittyvät kysymykset tulevat paljon heidän työssään esille. Eräs haastateltava toi esiin, että nuoret eivät kuitenkaan juurikaan tiedä niihin liittyvistä asioista, kun heidän kanssaan keskustelee. Vaikka useaa mietityttää parisuhteisiin, ihmissuhteisiin ja seksuaalisuuteen liittyvät asiat, moni ei uskalla kasvotusten puhua niistä. Siksi Zekissä olisi hyvä käydä läpi niihin liittyviä asioita. Pohdittiin myös, että Zekissä voitaisiin vielä enemmän tuoda moninaisuutta esiin, vaikka elämäntilannemittarin taustatiedoissa onkin esimerkiksi sukupuolen moninaisuus huomioitu.

Totta kai yksi iso asia jos me ajatellaan 15–25-vuotiaita vielä niin seksuaaliterveys. – – Se on kummiski aika tapetilla nuo asiat, ja sitten kun meidän nuorten kanssa juttelee, – – ne on niin pihalla ku lumiukot siihen seksuaaliseen hyvinvointiin ja seksuaaliterveyteen liittyvistä asioista. Niin niit ois ihan hyvä painottaa myös tuossa. Ja myös sitten siihen parisuhteeseen ja ihmissuhteisiin ja seksuaalisuuteen liittyviä asioita myös ois hyvä käydä tuossa hommassa läpi. Koska ne aika montaa arveluttaa ne hommat. Ja on paljon kysymyksiä ja aika intiimejä juttuja, eikä välttämättä uskalla helposti kasvotusten puhua niistä asioista.

Kaikki haastateltavat pitivät vertaistarinoita hyvänä asiana. He toivoivat monenlaisia tarinoita. Eräs haastateltava kertoi huomanneensa työssään, että nuoria tuntuu kiinnostavan eniten vertaisten ja oman ikäisten tarinat ja kohtalot. Vertaistarinoita voisi olla myös videomuodossa. Haastatteluissa tuli esiin, että kuraattorit voisivat hyötyä opiskeluun ja tulevaisuuden suunnitelmiin liittyvästä tehtävästä hyvinvointiosiossa.

Voisi olla joku vertainen tavallaan rupertellaan päihdeasioita käytännössä, se joka on käynyt siellä pohjalla, ottanut sen pohjakosketuksen ja lähtenyt ryömimään ylöspäin jotenkin elämää kohti, niin semmoisen ihmisten puheita. Vaikka joku pieni videopätkä et tääl ollaan sua varten. – – että elämässä on jotain vielä elämisen arvoista ja tästä paskasta voi päästä oikeasti ylös. Ja sitten mielenterveyshommiin sama juttu, että kaikkii erilaisia juttuja. Se justiin mikä eniten näitä nuoria tuntuu kiinnostavan, ja minkä on itse huomannut omassa työssään, on just ne vertaisten ja oman ikäisten tarinat, kohtalot ja jutut, että ne

kiinnostaa. Tai ne herättää ajattelemaan. Jotenkin mä ajattelin jotain semmoista tuonne.

9 YHTEENVETO JA ARVIOINTI

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa kuraattorien arvioita Zekki-palvelun hyödynnettävyydestä osana kuraattorin työtä, sekä sitä, miten kuraattorit jatkokehittäisivät Zekki-palvelua. Tavoitteena oli saada arviointitietoa ja kehittämis ehdotuksia, joista on hyötyä palvelun jatkokehittämisessä.

Tutkimusongelmia olivat:

- 1) Pitävätkö kuraattorit Zekki-palvelua käyttökelpoisena työvälineenä kuraattorin työssä?
- 2) Millä tavoin kuraattorit voisivat hyödyntää Zekki-palvelua osana arkityötään?
- 3) Miten kuraattorit jatkokehittäisivät Zekki-palvelua?

9.1 Keskeiset tulokset ja kehittämis ehdotukset

Kokonaisuudessaan kuraattorit pitävät Zekkiä käyttökelpoisena työvälineenä kuraattorin työssä, ja he voisivat hyödyntää sitä monin eri tavoin. Vastauksista nousee esiin, että Zekkiä pidetään hyvänä välineenä etenkin kokonaistilanteen kartoittamisessa ja puheeksi otossa. Hieman epäselväksi vastausten perusteella kuitenkin jää, kuinka todennäköisenä kuraattorit todellisuudessa pitävät sitä, että he käyttäisivät Zekkiä osana arkityötään, ja kuinka suuren osan kanssa he kokevat voivansa sitä käyttää. Kuraattorit kertoivat, ettei Zekkiä luultavasti tulisi käytettyä tilanteissa, joissa nuoren kanssa työskentely liittyy vain johonkin tiettyyn yksittäiseen asiaan.

Kuraattorit pohtivat, että nuorten voi olla helpompaa olla rehellinen Zekissä. Viime vuosina verkkopalvelut ja niiden käyttö on nuorten keskuudessa yleistynyt (Kauppinen & Laine 2022, 94). Monella nuorella on matalampi kynnyks kerton verkon kautta omia murheitaan, kun ei tarvitse puhua niistä ääneen (Moisala 2020, 109; Pitkänen ym. 2022, 80). Zekin täyttämässä voi näkyä sama ilmiö. Zekin kautta voi uskaltaa helpommin ottaa esille vaikeita asioita. Siitä voi olla hyötyä myös silloin, kun nuoren on vaikea sanoittaa asioita. Zekistä saadut hyödyt tuntuvat haastattelujen perusteella liittyvän etenkin tilanteisiin, joissa nuorella on haasteita esimerkiksi asioiden sanoittamisessa tai monella elämän osa-alueella. Tästä voidaan tehdä johtopäätös,

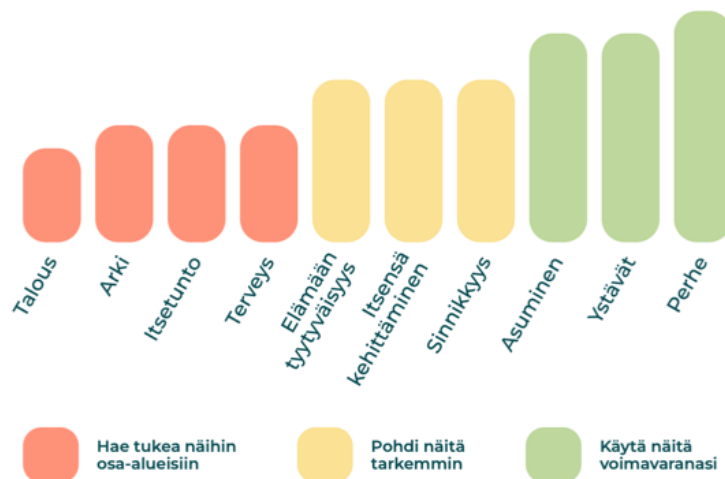
että Zekin hyödyt korostuvat kuraattorin näkökulmasta katsottuna erityisesti silloin, kun nuoren tilanteesta on vaikea saada selkeää kuvaa pelkästään keskustelun keinoin. Voi siis olla, että Zekki-palvelun käyttö kohdentuisi kuraattoreilla suurimmaksi osaksi tämän kaltaisiin tilanteisiin.

Haastattelujen tulokset vastaavat aiempia tutkimustuloksia siitä, että suurin osa kuraattorien työajasta menee yksilötapaamisiin (Hietanen-Peltola ym. 2022a, 28). Kuraattorien haastatteluista nousee esiin yksilötapaamisten yleisimpinä teemoina etenkin nuorten ahdistus- ja mielialaoireilu, sekä ihmissuhteisiin, seurusteluun ja perhetilanteeseen liittyvät asiat. Nämä ovat kaikki jollain tasolla myös Zekin 3X10D-elämäntilannemittarin kartoittamia teemoja (Paananen, Alanko & Kainulainen 2021, 52). Kuraattorit kertovat kartoittavansa Zekin teemoja itsekin, mutta eivät pidä sitä kuitenkaan mahdottomana, etteikö Zekin avulla voisi tulla esiin asioita, joita ei itse ole tajunnut tai muistanut kysyä. Kuraattorit pystyvät yleensä kartoittamaan Zekin teemoja nykyisilläkin keinoilla, eli pääasiassa keskustelemalla nuoren kanssa. Koska keskustelu tuntuu miellyttävimmältä tavalta kartoittaa nuoren tilannetta yksilötapaamisissa, eräs kuraattori kertoi käyttävänsä Zekkiä enemmän ryhmien kanssa tai esimerkiksi hyvinvointimessuilla tai vastaavassa tapahtumassa. Niissä se on kuraattorin kokemuksen perusteella tuntunut toimivalta.

Zekkiä voidaan siis käyttää yksilötapaamisten lisäksi myös isompien joukkojen tai ryhmien kanssa. Nuorta uskaltaa näissä tilanteissa pyytää itsenäisesti täyttämään Zekin, koska kuraattori voi luottaa siihen, ettei nuori jää sen jälkeen täysin yksin. Palvelujärjestelmä näyttäytyy nuorelle usein sekavana, ja itselle sopivia palveluita voi olla haastava löytää. Monilla nuorilla on kokemuksia niin sanotusti luukulta toiselle siirtelystä, joka tuntuu heistä raskaalta ja voi jättää nuoren yksin ongelmiansa kanssa. (Perikangas ym. 2022, 238; Pitkänen ym. 2022, 74.) Vaikka nuorella näkyisikin Zekin täyttämisen jälkeen saadussa palautteessa joillain osa-alueilla haasteita, hänelle kuitenkin kerrotaan mistä palveluista niihin voisi saada tukea. Zekin antamaa jatkopolkua kuraattorit pitävät hyödyllisenä, mutta ideaalitulanteessa niin kutsutusta punaisesta vastauksesta palvelu tuotaisiin vielä lähemmäs nuorta. Kynnys hakeutua palvelun piiriin, tai ottaa apua vastaan, tulisi saada mahdollisimman matalaksi, ja riski tippua palveluverkoston ulkopuolelle mahdollisimman pieneksi (Paananen 2022). Koen, että monen nuoren kohdalla kynnys ottaa yhteyttä palveluun madaltuisi merkittävästi, jos somessa olisi esimerkiksi esitelty työntekijöitä, palvelua ja tiloja, sekä selkeät saapumisohteet.

Kuraattorit voisivat hyödyntää Zekki-palvelua tilanteen hahmottamisessa myös visuaalisten elementtien avulla. Zekistä saadun palautteen ja tulosten selkeää värikoodausta pidetään todella hyödyllisenä sekä nuoren, että kuraattorin kannalta, ja on avuksi muun muassa puheeksiotossa. Värejä voi käyttää hyödyksi työskentelyssä esimerkiksi pohtimalla yhdessä nuoren kanssa minkä pitäisi muuttua, jotta päästäisiin punaiselta alueelta keltaiselle alueelle (Kuva 1). Visuaalisia elementtejä voi hyödyntää myös nuoren voinnin seuraamisessa. Moniammatillisessa työskentelyssä Zekki-palvelua voisi hyödyntää esimerkiksi käymällä verkostopalaverissa läpi nuoren vastauksia ja jakamalla niiden avulla vastuita nuoren tukemisessa. Hyödynnettävyyttä kuitenkin koetaan heikentävän Zekin liian vähäinen tunnettavuus ammattilaisten keskuudessa. Palvelun hyödyntäminen olisi kuraattoreista helpompaa ja todennäköisempää, jos tieto Zekin olemassaolosta lisääntyisi.

Oman elämäntilanteen äärelle pysähtyminen vaatii rohkeutta. Sitä sinulta selvästi löytyy, koska olet nyt tässä. Näyttää siltä, että toivoisit joidenkin asioiden olevan elämässäsi paremmin, kuin ne nyt ovat. Pohdi ensin, mitä haluat muuttaa ja lähde liikkeelle pienistä asioista yksi kerrallaan. Pienetkin parannukset elämässä vahvistavat hyvinvointiasi.

Kuva 1. Esimerkki Zekin antamasta palautteesta.

Kaikki kolme kuraattoria esittivät vastauksissaan toiveen tai ehdotuksen siitä, että Zekissä olisi päihteisiin, seksuaalisuuteen ja sukupuoli-identiteettiin liittyvää tietoa, tehtäviä tai kysymyksiä. Nämä teemat otettiin kaikissa haastatteluissa useamman

kerran puheeksi, vaikka haastattelukysymyksissä niitä ei ollut mainittu. Tämä kertoo siitä, että aiheet ovat hyvin ajankohtaisia ja tärkeä osa nuorten elämää ja kuraattorien työtä. En ollut osannut odottaa, että haastatteluista nousisi näin selkeästi esille teemoja, joita ei Zekissä vielä juurikaan esiinny, ja jotka toistuvat jokaisessa haastattelussa. Toisaalta esimerkiksi sukupuoli-identiteetti -teeman tärkeyttä tukee myös nuoruusiän kehitykseen liittyvät teoriat, joissa identiteetin muodostuminen ja vakautuminen on keskeisessä osassa (Lehtinen, Kuusinen & Vauras 2007, 26–30; Mielenterveystalo 2023; Nurmi ym. 2014, 149).

Mielenterveysteemat ovat nuorten mielenterveysoireilun suuren lisääntymisen johdosta olleet paljon esillä, ja myös selkeämmin niihin liittyvää sisältöä toivottiin (Hetemaa ym. 2022, 7). Tällä hetkellä Zekissä kysytään vain yleisesti terveydentilaa.

Päihteidenkäytöstä kysymisen tulisi erään haastateltavan mukaan olla aina osa elämäntilanteen kartoitusta. Haastateltavat kertovat, että nuorten on monesti vaikea uskaltaa keskustella etenkin sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Uskon, että näiden teemojen lisääminen Zekkiin voisi parantaa Zekin hyödynnettävyyttä kuraattorien näkökulmasta, sillä kuten aiemmin tuli esille, Zekki voi auttaa nuorta ottamaan esille vaikeita asioita. Hyödynnettävyys voisi parantua myös siksi, että nykyisiä teemoja kuraattorit kertovat kartoittavansa lähinnä keskustelemalla, eivätkä ne heidän kokemustensa perusteella ole yleensä nuorellekaan vaikeita aiheita ottaa puheeksi.

Zekin teemoja voi käyttää kartoitettavien asioiden muistilistana, mutta se helpottuisi, jos teemoja pystyisi selkeästi tarkastelemaan ilman Zekin täyttämistä. Vertaistarinat tuntuvat kiinnostavan nuoria, ja kuraattorit pitävät sitä tärkeänä, että niitä on uudessa hyvinvointiosiossa monipuolisesti ja mahdollisesti eri muodoissa. Nuoruudessa vertaiset ja ikätoverit ovat tärkeä osa elämää (Nurmi ym. 2014, 148; Siegel 2014, 46, 95). Kuraattoreja taas voisi hyödyttää hyvinvointiosiossa oleva opiskeluun ja tulevaisuuden suunnitelmiin liittyvä tehtävä. Yhtenä konkreettisena esimerkkinä mainitaan digitaalinen unelmakartta. Hyvinvointiosiossa voisi olla myös omien hyvien puolien miettimiseen liittyvä tehtävä, vaikeuksien voittamisen teemaan liittyvä mokasta mahdollisuudeksi -tehtävä sekä arjen toimintoja, kuten syömistä, nukkumista, liikkumista ja päihteidenkäyttöä kartoittava 3X10D:n tyylinen kysely. Koska opinnäytetyötä tehdessä tuli esiin muun muassa itsenäistymiseen ja asumiseen liittyviä teemoja, pohdin, voisiko hyvinvointiosiossa olla esimerkiksi arkeen liittyviä käytännön vinkkejä.

Aloin pohtimaan myös sitä, kuinka se voisi helpottaa ammattilaisia ja nuorta itseään, jos samalta sivustolta löytyisi esimerkiksi yllä mainittu arjen toimintojen arviointikysely, sekä tehtäviä ja tietoa. Tässäkin opinnäytetyössä on tullut esille, miten sekavana ja pirstaloituneena palvelujärjestelmä tällä hetkellä näyttäytyy. Palvelusta tai sivustosta toiseen siirtyminen tuntuu nuorista raskaalta. (Paananen 2020; Perikangas ym. 2022, 238; Pitkänen ym. 2022, 74–75.) Haastatteluissa tuli esiin useita menetelmiä ja kyselyjä, kuten verkostokartta ja masennus- tai ahdistuneisuuskyselyt, joita kuraattorit työssään käyttävät. Jos niitä saataisiin sisällytettyä, tai niitä pystyisi tallentamaan Zekkiin, tilanteen etenemisen seuraaminen sekä tehtävien tekeminen voisi helpottaa. Minusta palvelun tulee olla mahdollisimman hyvin sovellettavissa yksilöllisten tarpeiden mukaan. Samalla tulee kuitenkin muistaa kiinnittää huomiota palvelun helppokäyttöisyyteen ja selkeyteen.

Jotta nuoret saadaan tekemään hyvinvointiosiota, sen tulee olla helposti hahmotettava, eikä liian raskas. Eri teemoista olisi hyvä olla kategorioittain vain yleistä, ajantasaista tietoa. Eräs haastateltava koki, että nuoren täytyisi olla tarpeeksi itseohjautuva, refleктоiva ja jaksavainen, jotta pystyisi hyödyntämään hyvinvointiosiota. Nämä ovat mielestäni tärkeitä asioita ottaa huomioon palvelua kehittäessä, sillä sisältöjen ja ulkoasun saavutettavuus on merkittävä tekijä siinä, jaksako nuori perehtyä palveluun. Kun Zekki-palvelua alun perin lähdettiin kehittämään, huomattiin, että nykyisessä palvelujärjestelmässä ”nuorelta vaaditaan eniten juuri silloin, kun hän on heikoimmillaan”. Digitaaliset palvelut tulee rakentaa niin, että se on mahdollisimman helppokäyttöinen ja esteetön, ja kaikki palvelua tarvitsevat voivat toimintakyvystä riippumatta löytää sen äärelle. (Paananen, Alanko & Kainulainen 2021, 50.) Pidän sitä sekä palvelun toimivuuden, että eettisyyden kannalta tärkeänä, että palvelun saavutettavuuteen kiinnitetään erityistä huomiota myös hyvinvointiosion jatkokehittämisessä.

Nuoret viettävät paljon aikaa netissä ja eri sosiaalisen median alustoilla, ja ne ovat nuorille luonnollinen toimintaympäristö (Pitkänen ym. 2022, 70). Haastateltavat kokevat, että Zekki-sovellus voisi lisätä Zekki-palvelun hyödynnettävyyttä etenkin nuoren kannalta. Koska netissä on lähes loputtomasti sisältöä tarjolla eri aiheisiin liittyen, hyvinvointiosion tulee olla tarpeeksi houkutteleva. Yksi haastateltava ehdottaakin, että pelillistäminen voisi houkutella tekemään hyvinvointiosiota. Zekin hyvinvointiosion pelillistäminen olisi mielestäni hyvä ja mielenkiintoinen jatkokehittämiskohde. Nuoruudessa hakeudutaan mielihyvakeskuksen

voimakkaamman reagoinnin seurauksena erilaisten palkitsevuuden lähteiden äärelle, joita pelillistämiseläkin pyritään tarjoamaan (Hermanson & Sajaniemi 2018; Järvensivu 2017, 259). Pelillistämisen hyötyjen tarkempaa selvittämistä tarvitaan, ennen kuin sitä voidaan tarkemmin jatkokehittää.

9.2 Luotettavuuden ja eettisyyden arviointi

Tuloksia tarkastellessa tulee muistaa, että suurinta osaa vastauksista ei ole annettu käyttökokemusten perusteella. Tämän opinnäytetyön perusteella ei siis voida luotettavasti arvioida kuraattorien käyttökokemuksia Zekistä. Opinnäytetyön tavoitteena oli tarjota toimeksiantajalle hyödyllistä arviointitietoa ja kehittämissuhteita kuraattorien näkökulmasta, ja olla siten avuksi palvelun jatkokehittämissä. Tätä varten pyrittiin selvittämään, pitävätkö kuraattorit Zekki-palvelua käyttökelpoisena työvälineenä, millä tavoin palvelua voisi hyödyntää kuraattorien arkityössä sekä minkälaisia jatkokehittämissuhteita kuraattoreilla on. Haastattelujen avulla pystyttiin vastaamaan näihin kysymyksiin. Kuraattorit pitävät Zekki-palvelua käyttökelpoisena työvälineenä heidän työssään. Saatiin näkemyksiä palvelun hyödynnettävyyttä edistävästä ja heikentävästä tekijöistä. Tavoitteena oli saada haastattelujen avulla konkreettisia jatkokehittämissuhteita. Niitä mielestäni saatiin melko hyvin, ja ne olivat mielenkiintoisia. Käymme tuloksia myöhemmin vielä Zekki-palvelun asiantuntijoiden kanssa tarkemmin läpi, mikä toivottavasti lisää heidän saamia hyötyjä tästä opinnäytetyöstä.

Haastattelukysymykset pyrin rakentamaan niin, että ne ovat ymmärrettäviä, mutta eivät johdattele liikaa. Pienenä haasteena oli se, että haastateltavat saattoivat ymmärtää kysymyksen keskenään hieman eri tavalla. Toisaalta siitä saattoi saada selville uudenlaisia näkökulmia. Haastatteluissa demottiin testiversiön avulla hyvinvointiosion jatkokehittämissuhteita. Tämän tarkoituksena oli auttaa kuraattoreita palvelun hahmottamisessa sekä palautteen ja kehityssuhteiden antamisessa. Voi kuitenkin olla, että se saattoi jopa rajoittaa kuraattorien ajattelua ja ideointia. Haastateltavien oli aluksi vaikeuksia hahmottaa millaisia asioita hyvinvointiosiossa voisi olla, ja millaisia vastauksia heiltä toivotaan, sillä kysymys oli melko laaja. Yritin haastattelujen aikana kiinnittää huomiota omiin sanavalintoihini ja siihen, etten johdattele vastauksia liikaa tilanteissa, joissa piti esimerkiksi tarkentaa kysymystä. On kuitenkin jopa

todennäköistä, että sanavalinnat ovat jollain tasolla vaikuttaneet tuloksiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 229.)

Luotettavuutta arvioidessa tulee huomioida, että haastatteluja oli vain kolme. Tuloksia ei voi siis kovin laajemmin yleistää kuraattoreja koskevaksi, vaikka haastatteluissa kuraattorien vastaukset olivat suurimmaksi osaksi keskenään hyvin yhteneväisiä. Kehittämistoimintaan liittyvän tiedonkeruun yhteydessä puhutaan tyypillisesti laadullisesti perustellusta kattavuudesta. Kuraattorien haastatteluista saatu aineisto on laadullisesti tarkasteltuna kattava, vaikka aineisto onkin määrällisesti pieni. Pohdin sitä, olisiko kuraattoreilta tullut erilaisia vastauksia, jos Zekki-palvelu olisi ollut kaikilla heistä aiemmin käytössä. Nyt haastateltavilta ei edellytetty aiempaa kokemusta Zekki-palvelun käytöstä. Pidän sitä kuitenkin hyvänä asiana, että haastattelemillani kuraattoreilla oli kaikilla hieman erilainen tietoisuus Zekistä ennen haastatteluja. Siten saatiin laajemmin erilaisia näkökulmia, ja kuultiin ajatuksia myös ensivaikutelman perusteella. Ensivaikutelma vaikuttaa kuitenkin vahvasti siihen, ottaako palvelun käyttöön vai ei. Kehittämisen ja tämän opinnäytetyön kannalta on myös mielestäni loogisesti perusteltua, että haastateltavat tulevat mahdollisimman erilaisista lähtökohdista. Koen sen tässä tapauksessa parantaneen laadullista kattavuutta. (Toikko & Rantanen 2009, 119.)

Kehittämistoiminnan vastuullisuutta ja luotettavuutta arvioidessa tulee pohtia muun muassa suhdetta toimeksiantajan ja raportin kirjoittajan välillä. Usein kehittämistoimintaa koskevat raportit kirjoitetaan korostaen positiivisia tuloksia ja onnistumisia. Tuloksia kirjoittaessa täytyy kiinnittää huomiota siihen, ettei vahingossa keskity vain positiivisiin tuloksiin ja anna liian optimistista kuvaa. (Toikko & Rantanen 2009, 128.) Pyrin myös refleктоimaan omia tulkintojani ja johtopäätöksiäni eri näkökulmista, sillä ihmiset tulkitsevat asioita aina omalla tavallaan. On mahdollista, että olen haastattelutilanteessa tai aineistoa analysoidessa esimerkiksi tulkinnut jonkin ilmaisun merkityksen eri tavalla, kuin miten haastateltava on sen tarkoittanut. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 229.)

Haastateltaville lähetettiin sähköpostitse kirjallinen haastattelukutsu, jossa heille kerrottiin, että haastattelu on luottamuksellinen ja anonyymi. Haastateltavilta kuraattoreilta pyydettiin suullinen lupa haastattelujen äänittämiseen. Lisäksi heille kerrottiin, että osallistuminen on vapaaehtoista ja haastattelun voi missä vaiheessa vaan keskeyttää. Sen lisäksi, että näistä asioista informoidaan ja ollaan avoimia, on

koko opinnäytetyöprosessin ja sen jälkeenkin huolehdittava, että luottamuksellisuus ja anonyymius toteutuu (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 8–9).

Jäin pohtimaan, miten Zekkiä voisi vakiinnuttaa osaksi palvelujärjestelmää. Digitaalisten ja kasvokkaisten palvelujen yhteiskehittämistä halutaan lisätä, pyrkimyksenä selkeyttää palvelujärjestelmää, lisätä nuorten yhdenvertaisuutta ja vähentää palvelujen päällekkäisyyttä. Eri chat-palveluista muiden palvelujen piiriin ohjaamiseen tulee kehittää selkeitä toimintamalleja. (Pitkänen ym. 2022, 186.) Tällä hetkellä muun muassa Sekasin-chatin verkkosivulla on linkki Zekkiin. Haastattelemani kuraattorit kokivat, että Zekki voisi olla kuraattorille hyödyksi palveluihin ohjaamisessa, ja auttaa nuorta hakemaan itse apua. Zekki voisi siis hyvin vakiinnuttaa paikkaansa palvelujärjestelmässä palveluohjauksen työkaluna. Tämä vaatii yhteiskehittämiseen osallistumista ja resursseja. Lisäksi tietoisuutta palvelusta tulee lisätä.

Haastattelujen pitäminen oli hyvin opettavaista ja mielenkiintoista. Haastattelukysymysten järjestys jonkin verran vaihteli eri haastatteluissa, kuten teemahaastatteluissa voi käydä, minkä takia muun muassa tarkkaavainen kuuntelu ja kuuleman sisäistäminen oli tärkeää (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208). Pääsin näkemään kuraattorit omissa työympäristöissään, mikä tuntui auttavan työn kokonaisuuden hahmottamisessa. Koen, että kokonaisuudessaan opinnäytetyön tekeminen auttoi minua omassa ammatillisessa kasvussani. Vaikka sosionomina tekisikin pääasiassa asiakastyötä, tulee muistaa, että muun muassa palvelujärjestelmien ja rakenteiden epäkohtien raportointi ja esiin nostaminen kuuluu sosiaalialan ammattieettisiin periaatteisiin (Talentia 2022, 43). Muun muassa palvelujärjestelmään ja kuraattorin työhön pääsinkin opinnäytetyön kautta syventymään tarkemmin, mikä oli todella mielenkiintoista. Kiinnostus esimerkiksi rakenteellisia ongelmia ja palvelujen kehittämistä kohtaan kasvoi entisestään.

LÄHTEET

Aaltonen, S. & Berg, P. 2015. Nuorten ja palveluntarjoajien kohtaamiset. Teoksessa S. Aaltonen, P. Berg & S. Ikäheimo Nuoret luukulla – Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 41–127.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuoretluukulla.pdf>

Aaltonen, S. & Kivijärvi, A. 2017. Hyvinvointipalvelut ja nuoret aikuiset – Ohjausta monimutkaistuneissa siirtymissä. Teoksessa S. Aaltonen & A. Kivijärvi (toim.) Nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen käyttäjinä ja kohteina. Julkaisuja, nro 198, Tiede. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 7–24.

Allardt, E. 1993. Having, Loving, Being: An Alternative to the Swedish Model of Welfare Research. Teoksessa Nussbaum, M. & Sen, A. The Quality of Life.

<https://doi.org/10.1093/0198287976.003.0008>

Deci, E. & Ryan, R. 2000. The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry* 11:4, 227–268.

https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01

Dunderfelt, T. 2011. Elämäntieteologia: lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. 14.-15. painos. Helsinki: WSOY.

Granhölm, C. 2020. Tekeekö palveluiden digitalisaatio julkisista sosiaalipalveluista nuorille helpommin saavutettavia? Teoksessa P. Berg & S. Myllyniemi (toim.) Palvelu pelaa! Nuorisobarometri 2020. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto & Opetus- ja kulttuuriministeriö, 169–176.

Hermanson, E. & Sajaniemi, N. 2018. Nuoruuden kehitys – mitä tapahtuu pinnan alla?

Lääketieteellinen aikakauskirja *Duodecim* 8/2018. <https://www.duodecimlehti.fi/duo14286>

Hetemaa, T.; Knape, N.; Kokko, P.; Leipälä, J.; Ridanpää, H.; Rissanen, P.; Suomela, T.; Syrjä, V. & Syrjänen, T. 2022. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimusraportti Suomessa 2020. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Päätösten tueksi 3/2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-840-8>

Hietanen-Peltola, M.; Jahnukainen, J.; Laitinen, K. & Vaara, S. 2022a. Kohti yhteistä työtä hyvinvointialueilla. Opiskeluhoitopalvelujen seuranta OPA 2022. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 11/2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-931-3>

Hietanen-Peltola, M.; Jahnukainen, J.; Laitinen, K. & Vaara, S. 2022b. Oppilaiden ja opiskelijoiden kasvavat ongelmat ja koronan heikentämät palvelut edelleen arkea

opiskeluhoiltopalveluissa – OPA 2022 -seurannan tuloksia. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimuksesta tiiviisti 32/2022. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-898-9>

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. painos. Helsinki: Tammi.

Holm, M.; Sjöblom, S.; Nurmi-Koikkalainen, P. & Sainio, P. 2022. Toimintarajoitteisten yläkoululaisten avun ja tuen saaminen korona-aikana. Teoksessa S. Karvonen; L. Kestilä & P. Saikkonen (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2022. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Järvensivu, A. 2017. Pelillistäminen ja digitaaliset pelit työelämän kehittämismenetelminä. Aikuiskasvatus 37(4), 256–285. <https://doi.org/10.33336/aik.88440>

Kainulainen, S. 2019. 3X10D® –elämäntilannemittarin kehitystyö 2015-2019. Diak puheenvuoro. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 9.4.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-344-5>

Karjalainen, P.; Huikko, E.; Appelqvist-Schmidlechner, K.; Jahnukainen, J.; Manninen, M.; Eväsoja, M. & Kautto, T. 2022. Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveys- ja päihdehoito : Suosituksia perusterveyshuollon toimijoille. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Ohjaus 15/2022. Viitattu 14.1.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-965-8>

Kauppinen, E. & Laine, S. 2022. Nuorten harrastusten ja vapaa-ajan merkityksiä kestävästä hyvinvoinnin näkökulmasta korona-aikana. Teoksessa M. Kekkonen; M. Gissler; P. Känkänen & A-M. Isola (toim.) Poikkeuksellinen nuoruus korona-aikaan: Nuorten elinot -vuosikirja 2022. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Valtion nuorisoneuvosto, 87–102. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-937-5>

Kauppinen, E.; Laine, S.; Malm, K.; Kontio, T. & Jurvanen, S. 2023. Jalkautuva nuorisotyö ja nuorten kohtaaminen korona-arjessa. Teoksessa S. Laine, E. Kauppinen, K. Malm & T. Hoikkala (toim.) Nuoruus korona-ajan kaupungissa. Tutkimus nuorten vapaa-ajasta, jalkautuvasta nuorisotyöstä ja huolikasautusta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 81–102. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/nuoruus_korona_ajan_kaupungissa.pdf

Kestilä, L. & Karvonen, S. 2019. Suomalaisten hyvinvointi 2018. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-256-7>

Kivijärvi, A. 2023. Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura & Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/nuorisobarometri-2022/>

Kuntaliitto 2022. Opiskeluhuollon järjestäminen 2023 - pikaopas muutoksessa. Helsinki: Kuntaliitto. Viitattu 18.7.2023. <https://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2022/pikaopas-opiskeluhuollon-jarjestamiseen-vuonna-2023-julkaistu>

Laine, S.; Kauppinen, E.; Tani, S. & Malm, K. 2023. Koti kouluna, hengailun paikkana ja yksityisenä tilana korona-ajassa. Teoksessa S. Laine, E. Kauppinen, K. Malm & T. Hoikkala (toim.) Nuoruus korona-ajan kaupungissa. Tutkimus nuorten vapaa-ajasta, jalkautuvasta nuorisotyöstä ja huolikasauamista. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 147–167. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/nuoruus_korona_ajan_kaupungissa.pdf

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. 2015. L 26.6.2015/817 muutoksineen.

Lehtinen, E.; Kuusinen, J. & Vauras, M. 2007. Kasvatuspsykologia. 2. uud. painos. Helsinki: WSOY.

Maunu, A.; Hemberg, J.; Korzhina, Y.; Sundqvist, A.; Östman, L.; Groundstroem, H. Nyström, L. & Nyman-Kurkiala, P. 2022. Vaikeuksia ja vahvistavaa vuorovaikutusta – Covid-19-pandemian vaikutuksia nuorten toimintaympäristöihin, hyvinvointiin ja oppimiseen aiemman tutkimuksen valossa. Teoksessa M. Kekkonen, M. Gissler, P. Känkänen & A. Isola (toim.) Poikkeuksellinen nuoruus korona-aikaan – Nuorten elinolot -vuosikirja 2022. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos & Valtion nuorisoneuvosto, 106–112. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-937-5>

Mielenterveystalo 2023. Viitattu 6.9.2023. <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/elamankaari-ja-mielenterveys/tietopaketti-murrosiasta>

Moisala, M. 2020. Kokemuksia nuorten verkkovälitteisestä kohtaamisesta. Teoksessa M. Moisala (toim.) Paikkariippumattomuus tulevaisuuden nuorten palveluissa maaseudulla. Xamk Tutkii 14. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 105–117. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-242-9>

Moisala, M. & Laine, S. 2021. Kohti vaikuttavaa verkkonuorisotyötä. Vaikuttavuuden mittaamisen nykytila ja tulevaisuuden visiot. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-389-1>

Nuorisolaki. 2016. L 21.12.2016/1285 muutoksineen. www.finlex.fi

Nuorten palvelupolut 2023. Viitattu 20.1.2023. www.nuortenpalvelupolut.fi

Nurmi, J.; Ahonen, T.; Lyytinen, H.; Lyytinen, P.; Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. 5. painos. Helsinki: PS-kustannus.

Nyyti ry 2023. Viitattu 19.7.2023. www.nyyti.fi ((<https://www.nyyti.fi/uutinen/opiskeluhoolto-kaikille-turvaisi-korkeakouluopiskelijoille-yhdenvertaisesti-ennaltaehkaisevan-tuen-kansalaisaloite-korkeakouluopiskelijoiden-opiskeluhoollon-lakisaateistami/>))

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 2013. L 30.12.2013/1287 muutoksineen.

Paananen, R. Myytti: Nuoret tarvitsevat lisää tukipalveluita. Dialogi-verkkomedia. 24.3.2022. Viitattu 5.11.2023. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022022120042>

Paananen, R.; Alanko, R. & Kainulainen, S. 2021. Digitaalinen Zekki-palvelu yhdistää nuorten tarpeet ja tarjolla olevan tuen. Kasvun tuki -aikakauslehti 1/2021, 48-59. Saatavilla myös osoitteesta <https://kasvuntuki.fi/wp-content/uploads/2021/05/kasvun-tuki-01-2021-paananen-1.pdf>

Perikangas, S.; Kostilainen, H.; Paananen, R.; Määttä, A. & Kainulainen, S. 2022. A Human-Centric Co-creation Platform for Solving Wicked Social Challenges. Teoksessa Paunescu, C.; Lepik, KL.; Spencer, N. (toim.) Social Innovation in Higher Education. Innovation, Technology, and Knowledge Management. (227–244) Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-84044-0_11

Pitkänen, T.; Tourunen, J.; Huhta, H.; Kaskela, T.; Takala, J.; Helfer, A.; Jurvanen, S.; Laine, R.; Larivaara, M. & Suurpää, L. 2022. Nuorten mielenterveyden tukeminen sosiaalihuollossa ja matalan kynnyksen toiminnassa. Työntekijöiden ja nuorten näkemyksiä tarpeista ja toimintatavoista. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:65. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-169-8>

Rantamäki, P. 2023. Katse arpien taakse. Talentia 5.2023, 20–23.

Seppälä, L. 2023. Nuoret ovat saaneet tic-oireita katsottuaan Tiktokissa videoita Touretten oireyhtymästä. Sosiogeenisessä sairausilmiössä ryhmä ihmisiä saa äkillisiä erikoisia oireita. Helsingin Sanomat 25.9.2023. Viitattu 29.9.2023. Saatavilla maksullisena osoitteesta <https://www.hs.fi/lehdet/>

Siegel, D. 2014. Brainstorm – Nuoruuden aivomyrskyn voima ja merkitys. Helsinki: Viisas Elämä.

Sihvonen, E. & Saarikallio-Torp, M. 2022. Nuorten sosiaaliset suhteet poikkeusolojen aikana: "Please leave corona, I want to live my youth". Teoksessa M. Kekkonen, M. Gissler, P. Känkänen & A. Isola (toim.) Poikkeuksellinen nuoruus korona-aikaan – Nuorten elinolot - vuosikirja 2022. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Terveiden ja

hyvinvoinnin laitos & Valtion nuorisoneuvosto, 63–73. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-937-5>

Sosiaalihuoltolaki. 2014. L 30.12.2014/1301 muutoksineen. www.finlex.fi

Taipale, S.; Grip, G.; Hakulinen, R.; Herlin, A.; Hyvönen, S.; Hänninen, R.; Outavaara, J.; Sirviö, V. & Ukic, A. Näkökulmia kohtaamisiin pääkaupunkiseudun raidenuorisotyössä korona-aikana. Teoksessa S. Laine, E. Kauppinen, K. Malm & T. Hoikkala (toim.) Nuoruus korona-ajan kaupungissa. Tutkimus nuorten vapaa-ajasta, jalkautuvasta nuorisotyöstä ja huolikasauamista. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 103–110. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/nuoruus_korona_ajan_kaupungissa.pdf

Talentia. 2022. Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. 3. painos. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.

Terapiat etulinjaan 2023. Viitattu 23.11.2023. <https://terapiatetulinjaan.fi>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Viitattu 13.1.2023. <https://thl.fi/fi/>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. 3. korj. painos. Tampere: Tampere University Press.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 3/2019. Viitattu 25.11.2023.

Uotinen, J. & Vaalavuo, M. 2022. Hyvinvointi Euroopassa: käsitteet, mittarit ja jakautuminen. Teoksessa S. Karvonen; L. Kestilä & P. Saikkonen (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2022. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Wiss, K.; Jahnukainen, J.; Laitinen, K. & Saaristo, V. 2023a. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen lukioissa – TEA 2022: Opiskelijoiden hyvinvointia, terveyttä ja yhteisöllistä toimintakulttuuria edistetään lukioissa vaihtelevasti. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 19/2023. Viitattu 28.7.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023050541418>

Wiss, K.; Jahnukainen, J.; Saaristo, V. & Vartiainen, M. 2023b. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa 2022. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimuksesta tiiviisti 24/2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-089-7>

Haastattelukutsu

Hei!

Opiskelen Turun ammattikorkeakoulussa sosionomiksi, ja olen tekemässä opinnäytetyötä Diakonia ammattikorkeakoulun Zekki-palveluun liittyen. Etsin haastateltavaksi 15–25 -vuotiaiden kanssa työskenteleviä kuraattoreja palvelun hyödynnettävyyden kartoittamiseksi ja uuden osion kehittämistä varten.

Haastattelu tapahtuu kasvokkain yksilöhaastatteluna niin, että matkustan työpaikalleni. Tarkoitukseni on kysyä työstäsi ja työskentelytavoistasi, sekä kartoittaa ajatuksiasi Zekki-palvelun hyödynnettävyydestä ja uuden osion kehittämistarpeista. Zekin ei tarvitse olla sinulle ennalta tuttu, eikä haastatteluun osallistuminen vaadi siihen etukäteen tutustumista.

Haastattelu on teemahaastattelu, joten tarkkaa kesto on vaikea määritellä. Arvioitu kesto on noin 1h. Haastattelu tullaan äänittämään ja litteroimaan. Aineistoa käsitellään luottamuksellisesti ja nimettömästi, ja tulee ainoastaan opinnäytetyötä ja Zekin kehittämistä varten.

Tavoitteena olisi saada haastattelut tehtyä viimeistään tammikuun aikana. Kerätty aineisto auttaa rakentamaan palvelua, joka vastaa mahdollisimman hyvin ammattilaisten ja nuorten tarpeisiin ja toiveisiin. Olisiko sinulla mahdollisuutta ja aikaa tulla haastateltavaksi?

Haastattelukysymykset

- Mitä työsi pitää sisällään?
- Minkälainen asiakasryhmä?
- Keiden (muiden ammattilaisten) kanssa teet työtä? Kuinka paljon työhösi sisältyy moniammatillisuutta?
- Millä tavalla teet töitä?
 - onko käytössä menetelmiä,
 - miten otat asioita puheeksi?
- Millä tavalla kartoitat nuoren kokonaistilannetta?
- Miten tällä hetkellä seuraat nuoren tilannetta?
 - (Halutaanko nuoren tilannetta seurata kokonaisvaltaisesti?)
- Millä tavalla tilanteen muutosta seurataan ja tehdään näkyväksi nuorelle itselleen tai ammattilaisille?
- Miten selkeästi ja helposti saatavilla eri palveluista on tietoa saatavilla? Miten hyvin palveluverkosto on tullut tutuksi?

Tässä välissä Zekin testaus

- Miten tällä hetkellä käsittelet työssäsi Zekin teemojen aiheita? (terveydentila, sinnikkyys/vaikeuksien voittaminen, asuminen, tyytyväisyys päivittäiseen pärjäämiseen, perhe ja läheiset, luotettavien ystävien määrä, taloudellinen tilanne, itsensä kehittäminen/harrastukset, itsetunto, tyytyväisyys elämään)

Demoversion näyttäminen

- Kenen kanssa ja missä tilanteessa ajattelisit voivasi käyttää Zekkiä?
- Millä tavalla Zekki voisi auttaa nuorta hahmottamaan oma tilanteensa?
- Millä tavalla Zekki voisi olla apuna puheeksiotossa?
- Voisiko Zekin avulla tulla puheeksi asioita, joita ei muuten tulisi?
- Miten Zekki voisi olla apuna moniammatillisessa yhteistyössä?
- Voisiko Zekki olla apuna palveluihin ohjaamisessa?
- Miten koet, että nuori voisi itse hyödyntää Zekkiä?
- Millä tavalla hyödyntäminen helpottuisi?
- Puuttuuko Zekistä jotain, mistä voisi olla hyötyä kuraattoreille, tai jotain mitä nuoret kaipaavat?
- Minkälaisista tehtävistä voisi olla hyötyä viimeisessä osiossa?